

Επισκόπηση της εφαρμογής της Πλατφόρμας
Δράσης του Πεκίνου στα κράτη μέλη της ΕΕ:

Βία κατά των γυναικών — Υποστήριξη των θυμάτων

Βασικά πορίσματα

Η ανά χείρας έκδοση προετοιμάστηκε από την ομάδα έρευνας του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), η οποία απαρτίζεται από τις: δρα Jolanta Reingarde, δρα Anne Laure Humbert, δρα Ioana Borza, Ilze Burkevica και Merle Paats. Βασίζεται σε μελέτη που εκπόνησε η ομάδα έρευνας του δικτύου WAVE [Women Against Violence Europe (Γυναίκες κατά της Ευρώπης της Βίας)] υπό τη διεύθυνση της Hilary Fisher. Μέλη της ομάδας ήταν: η καθηγήτρια Carol Hagemann-White, η δρ Marcelline Naudi, η δρ Monika Schröttle, η Bianca

Grafe, η Ute Rösemann, η Barbara Stelmaszek και η Rosa Logar. Η καθηγήτρια Liz Kelly και η καθηγήτρια Sylvia Walby συνέβαλαν στην εκπόνηση της μελέτης ως τεχνικοί εμπειρογνώμονες. Το έργο συντόνισαν η Ioana Borza (EIGE) και η Hilary Fisher (WAVE).

Το EIGE καθώς και τα πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό του δεν φέρουν καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση.

Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Ορισμένες εταιρείες κινητής τηλεφωνίας δεν επιτρέπουν την πρόσβαση στους αριθμούς 00 800 ή μπορεί να χρεώνουν την κλήση.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το διαδίκτυο (<http://europa.eu>).

Δελτίο καταλογογράφησης υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013

ISBN 978-92-9218-054-6

doi:10.2839/57817

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Printed in Belgium

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Πρόλογος

Η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις πλέον ευρείες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην εποχή μας, καθώς και ένα από τα μεγαλύτερα παγκόσμια προβλήματα. Εννέα στα δέκα θύματα συντροφικής βίας στην ΕΕ είναι γυναίκες. Τα ποσοστά των γυναικών που έχουν πέσει θύματα σωματικής συντροφικής βίας στα κράτη μέλη της ΕΕ κυμαίνονται μεταξύ 12 και 35 τοις εκατό. Η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών βλάπτει τις γυναίκες, τις οικογένειες, τις κοινότητες και την κοινωνία. Η ΕΕ έχει δεσμευθεί να καταπολεμήσει τη βία κατά των γυναικών. Η δέσμευση αυτή επιβεβαιώνεται στον Χάρτη των Γυναικών (2010), στη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2010–2015 και στο Πρόγραμμα της Στοκχόλμης για την περίοδο 2010–2014. Ωστόσο, η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών παραμένει διαδεδομένη, τα δε περιστατικά βίας που καταγγέλλονται υπολείπονται του πραγματικού αριθμού.

Η ανά χείρας έκδοση επιδιώκει να συνδράμει τις προσπάθειες που καταβάλλουν για την καταπολέμηση και την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας οι φορείς χάραξης πολιτικής και τα αρμόδια θεσμικά όργανα με την παροχή αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων και πληροφοριών για τη λήψη αποτελεσματικών και τεκμηριωμένων αποφάσεων και τη βελτίωση της πολιτικής.

Στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία υπήρχε επείγουσα ανάγκη για αξιόπιστα και συγκρίσιμα στοιχεία σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης γυναικών θυμάτων βίας, η δε ανάλυση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) καλύπτει αυτήν την ανάγκη, καθώς παρέχει μια εις βάθος επισκόπηση της ποιότητας των υπηρεσιών στις οποίες οι γυναίκες θύματα βίας έχουν πρόσβαση: καταφύγια γυναικών, υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, γραμμές βοήθειας που λειτουργούν 24 ώρες το 24ωρο, υπηρεσίες νομικής συνδρομής και άλλες υπηρεσίες. Τα πορίσματα της επισκόπησης δείχνουν ότι οι εξειδικευμένες υπηρεσίες συνδρομής που παρέχουν τα κράτη μέλη είναι ανεπαρκείς και άνισα κατανομημένες, η δε χρηματοδότησή τους είναι σποραδική. Ωστόσο, παρατηρούνται ενδείξεις προόδου στα κράτη μέλη. Η συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών έχει εκπονήσει και εφαρμόζει εθνικά σχέδια δράσης για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας και την ποινικοποίηση της συντροφικής βίας, ενώ έχει θεσπίσει και εντολές προστασίας.

Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι η βία κατά των γυναικών δεν γνωρίζει γεωγραφικά σύνορα, εθνοτικές διαφορές, ταξικές διακρίσεις ή όρια ηλικίας. Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η ύπαρξη γραμμής βοήθειας χωρίς χρέωση που λειτουργεί επί 24ώρου βάσεως και η διάθεση δωρεάν καταλύματος μπορούν να αποδειχθούν σωτήριες για τη ζωή μιας γυναίκας. Μη παρέχοντας επαρκείς υπηρεσίες συνδρομής, οι κυβερνήσεις θέτουν σε κίνδυνο τις ζωές εκατομμυρίων γυναικών και των παιδιών τους. Τα πρόσωπα αυτά δεν είναι μόνο θύματα βίας, αλλά επίσης στερούνται της αναγκαίας επείγουσας και άκρως σημαντικής συνδρομής.

Επιθυμούμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας σε όλους όσους συμμετείχαν στην έκδοση αυτή, και ιδίως στην κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, στη Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην ομάδα υψηλού επιπέδου για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, στην ομάδα εργασίας του EIGE για τους δείκτες του Πεκίνου και στο προσωπικό του EIGE. Αξιοποιώντας τα βασικά πορίσματα και τις συστάσεις της παρούσας μελέτης, το EIGE θα συνεχίσει να εργάζεται στον τομέα της βίας που συνδέεται με το φύλο. Η κοινή μας δράση μπορεί να υψώσει ανάχωμα κατά της βίας.

Virginija Langbakk

Διευθύντρια

Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE)

Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) είναι ένας αυτόνομος οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ιδρύθηκε για να συμβάλει στην ενίσχυση και στην προαγωγή της ισότητας των φύλων, περιλαμβανομένης της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ και στις συνακόλουθες εθνικές πολιτικές, του αγώνα κατά των διακρίσεων λόγω φύλου, καθώς και της ευαισθητοποίησης των πολιτών σχετικά με την ισότητα των φύλων. Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στον δικτυακό τόπο του EIGE: (<http://www.eige.europa.eu>).

European Institute for Gender Equality

Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITHUANIA

Τηλ. +370 52157444

E-mail: eige.sec@eige.europa.eu

<http://www.eige.europa.eu>

<http://www.twitter.com/eurogender>

<http://www.facebook.com/eige.europa.eu>

<http://www.youtube.com/eurogender>

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	6
1. Επισκόπηση της επικρατούσας κατάστασης στον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών στην ΕΕ, στα κράτη μέλη και στην Κροατία.....	7
1.1. Νομοθετικές και πολιτικές εξελίξεις στον τομέα της καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών στην ΕΕ.....	7
1.2. Γενική επισκόπηση των υφιστάμενων στοιχείων για την έκταση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και των συναφών στατιστικών.....	9
1.3. Νομοθετικά μέτρα και μέτρα πολιτικής για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών στα κράτη μέλη της ΕΕ και στην Κροατία	12
1.3.1. Εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ).....	12
1.3.2. Εθνικά ποινικά δίκαια.....	13
1.3.3. Εντολές προστασίας.....	14
1.3.4. Προγράμματα αναμόρφωσης των δραστών.....	15
1.3.5. Κατάρτιση επαγγελματιών του τομέα αντιμετώπισης περιστατικών βίας κατά γυναικών.....	15
1.4. Συμπεράσματα.....	16
2. Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης προς γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στην ΕΕ.....	17
2.1. Γενική επισκόπηση.....	17
2.2. Παροχή υποστήριξης προς τα θύματα: επισκόπηση των υποδεικτών.....	18
2.2.1. Κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών.....	19
2.2.2. Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης.....	21
2.2.3. Γραμμές βοήθειας που λειτουργούν 24 ώρες το 24ωρο.....	22
2.2.4. Κέντρα παροχής υποστήριξης σε γυναίκες που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης.....	24
2.2.5. Οδηγός διαθέσιμων υπηρεσιών υποστήριξης / Επίσημη ενημέρωση μέσω Διαδικτύου.....	27
2.2.6. Ειδικές αστυνομικές μονάδες ή ομάδες δράσης για την υποστήριξη των θυμάτων.....	29
2.2.7. Νομική συνδρομή στα θύματα.....	30
2.2.8. Προγράμματα υποστήριξης της ένταξης ή της επανένταξης γυναικών στην αγορά εργασίας.....	31
2.2.9. Υγειονομικά πρωτόκολλα για τα θύματα ΣΒ.....	32
2.2.10. Συντονισμός του συστήματος δημόσιων υπηρεσιών υποστήριξης.....	33
2.2.11. Ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης ευάλωτων ομάδων.....	35
3. Συμπεράσματα και συστάσεις σχετικά με τη βελτίωση των υπηρεσιών υποστήριξης προς τα θύματα.....	37
Σημειώσεις.....	42

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της 4ης Παγκόσμιας Διάσκεψης για τις Γυναίκες, η οποία διεξήχθη στο Πεκίνο το 1995, εγκρίθηκε επισήμως η Διακήρυξη και η Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου για την Ισότητα, την Ανάπτυξη και την Ειρήνη (BPfA). Η BPfA είναι ένα πρόγραμμα δράσης που στοχεύει στην προαγωγή και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και των κοριτσιών ως αναφαίρετων, αναπόσπαστων και αδιαχώριστων στοιχείων των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ένας από τους δώδεκα βασικούς τομείς ενδιαφέροντος της BPfA είναι η βία κατά των γυναικών (BKΓ), η οποία ορίζεται ως βασικός τομέας Δ.

Τα 27 κράτη μέλη και η Κροατία υπέγραψαν τη BPfA και δεσμεύθηκαν να την εφαρμόσουν σε εθνικό επίπεδο, η δε Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει υποστήριξη προς τα κράτη μέλη για τη λήψη μέτρων στους βασικούς τομείς της BPfA. Στον τομέα της εξάλειψης της BKΓ, δύο διαδοχικές προεδρίες του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (η ισπανική και η δανική) εκπόνησαν μελέτες το 2002. Η ισπανική προεδρία⁽¹⁾ εκπόνησε μελέτη χαρτογράφησης των μέτρων για την καταπολέμηση της BKΓ που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη της ΕΕ. Με βάση τα πορίσματα της εν λόγω μελέτης, η δανική προεδρία κατάρτισε δέσμη δεικτών⁽²⁾ για τη μέτρηση της προόδου στον συγκεκριμένο τομέα. Ειδικότερα, πρότεινε τους ακόλουθους δείκτες:

- χαρακτηριστικά των γυναικών θυμάτων
- χαρακτηριστικά των ανδρών δραστών
- υποστήριξη προς το θύμα
- μέτρα αντιμετώπισης των ανδρών δραστών με γνώμονα τη διακοπή του φαύλου κύκλου της βίας
- κατάρτιση επαγγελματιών
- μέτρα δημόσιας πολιτικής για την εξάλειψη της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών
- αξιολόγηση.

Οι προαναφερθέντες δείκτες υποστηρίζονται από μια σειρά υποδείκτες.

Το 2012, η κυπριακή προεδρία του Συμβουλίου αποφάσισε να αξιολογήσει την πρόοδο στον τομέα της καταπο-

λέμησης της βίας κατά των γυναικών στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία, αναθεωρώντας τους δείκτες, ιδίως δε τους υποδείκτες που αφορούν την υποστήριξη προς τα θύματα. Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύ φάσμα των υπηρεσιών υποστήριξης προς τα θύματα, την έλλειψη διαθέσιμων στοιχείων και τα προβλήματα που συνδέονται με τη συλλογή στοιχείων, η παρούσα ανάλυση εστιάζει το ενδιαφέρον της στις υπηρεσίες υποστήριξης προς τις γυναίκες θύματα και όσες έχουν επιβιώσει περιστατικών συντροφικής βίας (ΣΒ). Η ΣΒ είναι μια μορφή ενδοοικογενειακής βίας που χαρακτηρίζεται από «κάθε είδους σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία, η οποία ασκείται στο θύμα από τον νυν ή τον πρώην σύζυγο ή σύντροφο», όχι όμως «από άλλο μέλος της οικογένειας». Στην παρούσα ανάλυση ο όρος «ενδοοικογενειακή βία κατά γυναικών» (ΕΒΚΓ) χρησιμοποιείται εναλλακτικά προς τον όρο ΣΒ.

Η παρούσα έκδοση παρουσιάζει συνοπτικά τα πορίσματα της έκθεσης «Επισκόπηση της εφαρμογής της Πλατφόρμας του Πεκίνου στα κράτη μέλη της ΕΕ: Βία κατά των γυναικών —Υποστήριξη των θυμάτων». Η έκθεση αναλύει και αξιολογεί το εύρος, τον αριθμό, τον βαθμό κάλυψης και την πραγματική χρήση των διαθέσιμων υπηρεσιών στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία και απευθύνει συστάσεις για τη βελτίωσή τους. Τα προβλήματα όσον αφορά τη συστηματική συλλογή συγκρίσιμων στοιχείων σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες στο σύνολο των κρατών μελών δυσχέραναν την αξιολόγηση. Η έκθεση εντοπίζει ελλείψεις στοιχείων και απευθύνει συστάσεις για τη βελτίωση της αντικειμενικότητας, της συγκρισιμότητας και της αξιοπιστίας των στοιχείων που αφορούν την παροχή υποστήριξης προς τα θύματα σε επίπεδο ΕΕ.

Η έκθεση επιβεβαιώνει ότι η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών εξακολουθεί να αποτελεί μια αποσιωπούμενη, μη καταγγελλόμενη και έντονα τραυματική προσβολή της αξιοπρέπειας. Η κοινωνία ή οι αρχές δεν την αντιμετωπίζουν πάντοτε με τη δέουσα σοβαρότητα, με αποτέλεσμα γυναίκες και κορίτσια να εκτίθενται σε απειλές χρήσης βίας, ενίοτε δε ακόμα και σε κίνδυνο απώλειας της ζωής τους. Μια μελέτη που εκπονήθηκε το 2006 σχετικά με τον αριθμό των θανάτων που οφείλονταν σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στην ΕΕ διαπίστωσε ότι επί συνόλου 3 413 θανάτων, οι 2 419 αφορούσαν γυναίκες⁽³⁾.

1. Επισκόπηση της επικρατούσας κατάστασης στον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών στην ΕΕ, στα κράτη μέλη και στην Κροατία

1.1. Νομοθετικές και πολιτικές εξελίξεις στον τομέα της καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών στην ΕΕ

Η ισότητα των φύλων αποτελεί θεμελιώδη αρχή της ΕΕ. Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί θεμελιώδη αξία της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνει την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών ως βασικό χαρακτηριστικό της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχουν διακηρύξει αυτή την αρχή σε πολυάριθμα ψηφίσματα, οδηγίες και προγράμματα πολιτικής που καθοδηγούν το έργο της ΕΕ και των κρατών μελών όσον αφορά την καταπολέμηση της βίας που συνδέεται με το φύλο.

Η ισότητα των φύλων αποτελεί θεμελιώδη αρχή της ΕΕ. Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί θεμελιώδη αξία της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνει την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών ως βασικό χαρακτηριστικό της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχουν διακηρύξει αυτή την αρχή σε πολυάριθμα ψηφίσματα, οδηγίες και προγράμματα πολιτικής που καθοδηγούν το έργο της ΕΕ και των κρατών μελών όσον αφορά την καταπολέμηση της βίας που συνδέεται με το φύλο.

Πίνακας 1.1.1: Δεσμεύσεις της ΕΕ για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών που συνδέεται με το φύλο

Φορέας	Ημερομηνία	Δέσμευση	Κύριο σημείο ή δράση
Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ισπανική προεδρία	2010	Συμπεράσματα επί της εξάλειψης της βίας κατά των γυναικών στην ΕΕ	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να καταρτίσει ευρωπαϊκή στρατηγική πρόληψης και καταπολέμησης της ΒΓΚ.
Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τρεις διαδοχικές προεδρίες (ισπανική, βελγική, ουγγρική)	2010–2011	Διακήρυξη περί της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών	Τα κράτη μέλη καλούνται να καταρτίσουν εθνικές στρατηγικές, να διαθέσουν πόρους για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας, να διώκουν τους δράστες και να παρέχουν συνδρομή και υποστήριξη στα θύματα, να αντιμετωπίζουν την καταπολέμηση της ΒΓΚ ως ζήτημα προτεραιότητας στο πλαίσιο των κοινωνικών τους προγραμμάτων και να αναγνωρίσουν ρητά ότι η ΒΓΚ αποτελεί πρόβλημα ισότητας των φύλων.

Φορέας	Ημερομηνία	Δέσμευση	Κύριο σημείο ή δράση
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	2010	Χάρτης για τα δικαιώματα των γυναικών	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνει μέτρα καταπολέμησης της ΒΚΓ.
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	2010–2015	Στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών	Η βία που συνδέεται με το φύλο αποτελεί ένα από τα βασικά προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν προκειμένου να κατοχυρωθεί στην πράξη η ισότητα των φύλων στην ΕΕ.
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	2010–2014	Πρόγραμμα της Στοκχόλμης	Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης παρουσιάζει μέτρα στο πεδίο της ποινικής νομοθεσίας και άλλα μέτρα υποστήριξης που κρίνονται αναγκαία για την προστασία των θυμάτων αξιόποινων πράξεων σε επίπεδο ΕΕ. Οι γυναίκες θύματα βίας αντιμετωπίζονται πλέον ως προστατευόμενα από την ΕΕ πρόσωπα όταν ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας τους στο εσωτερικό της ΕΕ.
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	2011	Δέσμη μέτρων για την προστασία των θυμάτων αξιόποινων πράξεων («Victims' package»)	Η δέσμη μέτρων για την προστασία των θυμάτων αξιόποινων πράξεων αποτελεί τη συνέχεια του σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του προγράμματος της Στοκχόλμης. Η δέσμη μέτρων περιλαμβάνει δύο βασικές νομοθετικές πρόνοιες: αφενός την ευρωπαϊκή εντολή προστασίας, η οποία εκδίδεται επί ποινικών υποθέσεων και, αφετέρου, ένα σχέδιο οδηγίας για την καθιέρωση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων αξιόποινων πράξεων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει λάβει σαφή θέση επί της βίας που συνδέεται με το φύλο, την οποία αντιμετωπίζει ως ζήτημα ισότητας των φύλων και ως απειλή κατά των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών, καλεί δε συναφώς τα κράτη μέλη να καταρτίσουν εθνικές στρατηγικές, να λάβουν νομοθετικά μέτρα και να θεσπίσουν υπηρεσίες υποστήριξης. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα παρείχαν μέχρι πρότινος υποστήριξη προς τα κράτη μέλη (και τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες) στον τομέα αυτόν μέσω της διοργάνωσης συνεδρίων, της προώθησης της ανταλλαγής ορθών πρακτικών, της στήριξης της συνεργασίας (ιδίως στο πλαίσιο του προγράμματος Δάφνη) και της χρηματοδότησης επιχειρησιακών δραστηριο-

τήτων πανευρωπαϊκών δικτύων, ιδίως του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών (EWL) και του δικτύου Γυναίκες κατά της Ευρώπης της Βίας (WAVE). Και οι τρεις αυτές μορφές δράσης συνέβαλαν στη σταδιακή αύξηση των ανταλλαγών μεταξύ οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε ολόκληρη την Ευρώπη (περιλαμβανομένης της διεύρυνσης του ρόλου τους πριν από την ένταξη των υποψηφίων χωρών), καθώς και μεταξύ εξειδικευμένων ΜΚΟ και ερευνητών. Εξάλλου, προώθησαν τον διάλογο με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, αναδεικνύοντας τις απαιτήσεις για αποτελεσματική παρέμβαση και πρόληψη και διευκόλυναν την κατάρτιση ελάχιστων προτύπων για την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης.

Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση μιας κοινής προοπτικής για την καταπολέμηση της ΒΚΓ σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς επηρέασαν καταλυτικά το σύνολο των προσπαθειών για την επίτευξη σύγκλισης των νομικών μέτρων και των παρεχόμενων υπηρεσιών υποστήριξης στα κράτη μέλη. Η προσφάτως εγκριθείσα οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2011/99/ΕΕ περί της ευρωπαϊκής εντολής προστασίας και η δέσμη μέτρων για την προστασία κατά της απειλής τέλεσης αξιόποινων πράξεων συναρθρώνουν τη νομική βάση για τη χάραξη της ευρωπαϊκής πολιτικής σχετικά με τη ΒΚΓ.

Τα 27 κράτη μέλη και η Κροατία έχουν λάβει νομικά μέτρα για την καταπολέμηση της ΒΚΓ. Καταρχήν, τα μέτρα αυτά αποκλίνουν μεταξύ τους τόσο σε επίπεδο φιλοσοφίας όσο και σε επίπεδο επιμέρους ρυθμίσεων, καθώς αντικατοπτρίζουν την ποικιλομορφία των διάφορων νομικών και θεσμικών πλαισίων. Εξάλλου, η πλειονότητα των ειδικών νόμων αντιμετωπίζει την ενδοοικογενειακή βία στο ευρύτερο πλαίσιο της καταπολέμησης της βίας. Τα ευρωπαϊκά νομικά συστήματα αποφεύγουν τη θέσπιση νομοθεσίας που εστιάζει στο φύλο για την καταπολέμηση της ΒΚΓ, με αποτέλεσμα οι συναφείς νομοθετικές παρεμβάσεις να επηρεάζουν τις αλλαγές στις πολιτικές για την οικογένεια, έναν τομέα στον οποίο επικρατεί μεγάλη ποικιλομορφία ανά την Ευρώπη. Ταυτόχρονα, σχεδόν στο σύνολό τους, τα 27 κράτη μέλη και η Κροατία έχουν καταρτίσει και εφαρμόζουν εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ) για την καταπολέμηση της βίας. Η πλειονότητα των ΕΣΔ αναγνωρίζει ότι η ΒΚΓ αποτελεί ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας των φύλων. Το γεγονός αυτό γεννά ελπίδες για μια πιο συνεκτική μελλοντική πολιτική προσέγγιση στο συγκεκριμένο ζήτημα σε επίπεδο ΕΕ.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, γνωστή και ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (2011), αποτελεί την πλέον πρόσφατη νομοθετική εξέλιξη στο πεδίο της διεθνούς κατοχύρωσης της υποχρέωσης των κρατών να παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης στις γυναίκες θύματα περιστατικών βίας ⁽⁴⁾. Η εν λόγω Σύμβαση απαιτεί από τα κράτη να παρέχουν γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης οι οποίες βασίζονται σε επαρκή χρηματοδότηση και πόρους και συμμορφώνονται προς ελάχιστα πρότυπα. Οι εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης είναι ζωτικής σημασίας κατά την παροχή συνδρομής σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΒΚΓ με στόχο να ανακάμ-

ψουν και να κάνουν μια νέα αρχή. Για να διαδραματίσουν αποτελεσματικά τον ρόλο τους, πρέπει να βασίζονται στην κατανόηση του ρόλου του φύλου στο πλαίσιο της ΒΚΓ, να εστιάζουν στην ασφάλεια και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών βίας και η παροχή τους να μη συνδέεται με την υποβολή καταγγελίας εκ μέρους του θύματος ή με τη σύμφωνη γνώμη του να εμφανισθεί ως μάρτυρας κατηγορίας. Στα τέλη του 2012, η σύμβαση είχε υπογραφεί από 15 κράτη μέλη της ΕΕ (Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο).

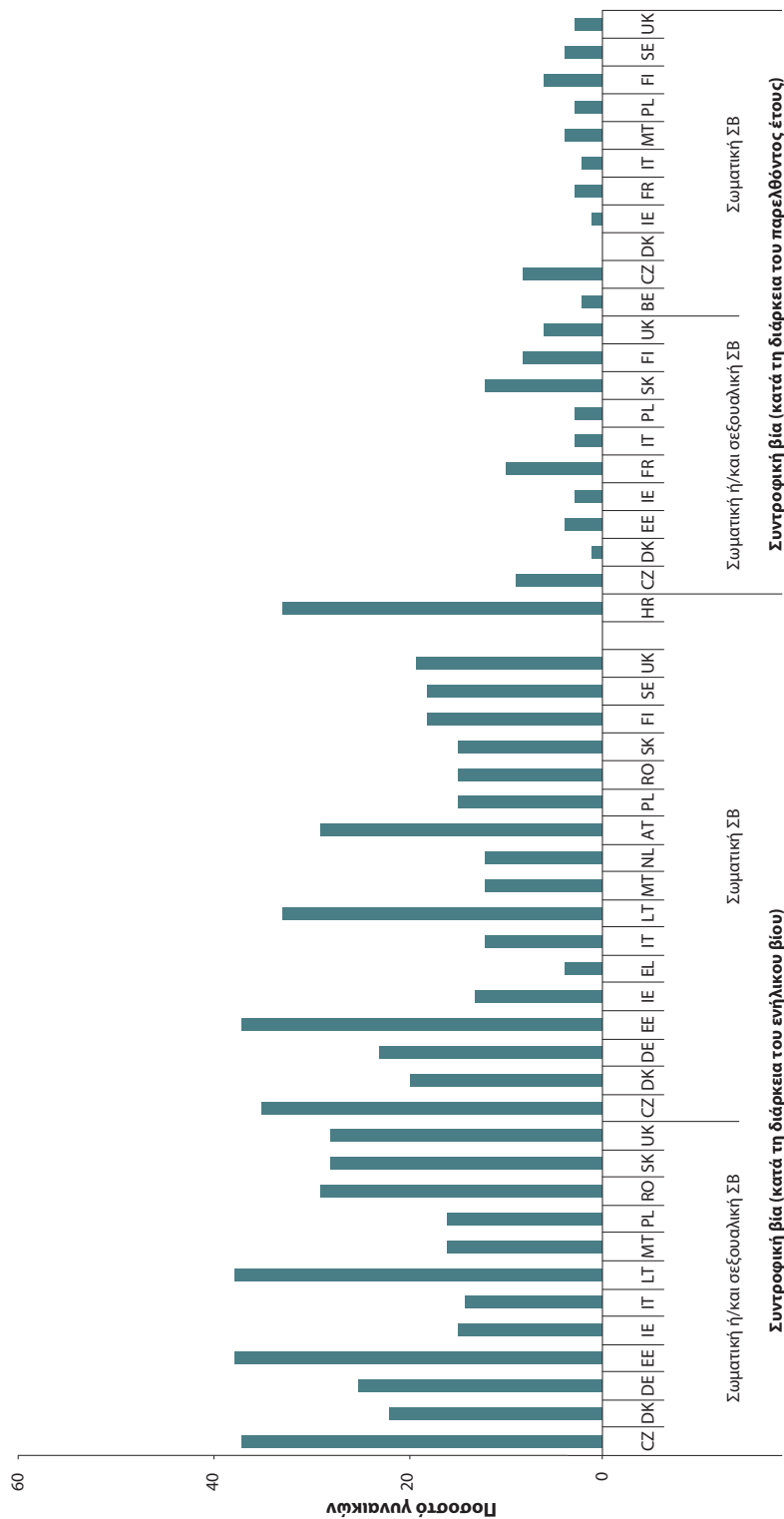
1.2. Γενική επισκόπηση των υφιστάμενων στοιχείων για την έκταση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και των συναφών στατιστικών

Στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία, το ποσοστό των γυναικών που έχουν υποστεί σωματική βία τουλάχιστον μία φορά στην ενήλικη ζωή τους κυμαίνεται μεταξύ του ενός πέμπτου και του ενός τετάρτου επί του συνόλου των γυναικών. Εξάλλου, ποσοστό 12–15 % του επί του συνόλου των γυναικών έχουν αντιμετωπίσει καταστάσεις ενδοοικογενειακής βίας μετά το δέκατο έκτο έτος της ηλικίας τους ⁽⁵⁾.

Η συλλογή ανάλογων στοιχείων στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία παρουσιάζει δυσκολίες, καθόσον η διαθεσιμότητα και η προσβασιμότητα ερευνών και εκθέσεων που περιέχουν συναφή δεδομένα είναι μάλλον περιορισμένες. Την τελευταία δεκαετία (2000–2011) η πλειονότητα των κρατών μελών και η Κροατία (εξαιρουμένων της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της Λετονίας και της Ουγγαρίας) έχει διεξαγάγει τουλάχιστον μία μελέτη σχετικά με την έκταση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών. Τα ευρήματα όσον αφορά τις αναφερόμενες εμπειρίες σωματικής βίας υποδεικνύουν ότι το ποσοστό των γυναικών που έχουν υποστεί σωματική βία από τον σύντροφό τους κυμαίνεται μεταξύ του 4 % (Ελλάδα) και του 37 % (Εσθονία), ενώ οι περισσότερες μελέτες υποδεικνύουν ποσοστά κρουσμάτων σωματικής ΣΒ που κυμαίνονται μεταξύ του 12 % και του 35 % (γράφημα 1.2.1).

Γράφημα 1.2.1: Ποσοστά κρουσμάτων συντροφικής βίας με βάση τις εθνικές έρευνες

Πηγή: Για την Τσεχική Δημοκρατία, τη Δανία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβανία, τη Σλοβακία, τη Σουηδία, τη Σουηδία, και το Ηνωμένο Βασίλειο: UN Women (http://www.unwomen.org/uploads/browse/files/vaw_prevalence_matrix_15April_2011.pdf). Για το Βέλγιο, την Εσθονία, την Ελλάδα, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και την Κροατία: άλλες πηγές. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις μελέτες για την έκταση του φαινομένου της συντροφικής βίας, βλ. πίνακα 1.1 στο παράρτημα II της έκθεσης του EIGE «Επισκόπηση της εφαρμογής της Πλατφόρμας του Πεκίνου στα κράτη μέλη της ΕΕ: Βία κατά των γυναικών — Υποστήριξη των θυμάτων», 2012. Για την Ισπανία: τα στοιχεία σχετικά με τον τύπο της ΣΒ δεν έχουν δημοσιοποιηθεί, όμως το 10,9 % των γυναικών έχει κακοποιηθεί από κάποιον πρώην ή νυν σύντροφο (συντροφική βία) κατά τη διάρκεια της ζωής του (το 3 % κατά το παρελθόν έτος). Για το Λουξεμβούργο: δεν υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία σχετικά με τα ποσοστά κρουσμάτων συντροφικής βίας. Για την Πορτογαλία: δεν υπάρχουν δημοσιευμένα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τη συντροφική βία, όμως το 7 % των γυναικών έχει υποστεί ενδοοικογενειακή βία κατά το παρελθόν έτος. Για τη Σλοβενία: δεν υπάρχουν δημοσιευμένα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τη συντροφική βία, όμως το 57 % των γυναικών ηλικίας άνω των 15 ετών έχει υποστεί βία. Για τη Βουλγαρία, την Κύπρο, τη Λετονία και την Ουγγαρία: δεν έχει δημοσιευθεί καμία πληροφορία προερχόμενη από έρευνα σχετικά με την έκταση του φαινομένου της συντροφικής βίας.

Σημ.: Τα στοιχεία σχετικά με τα ποσοστά των κρουσμάτων συντροφικής βίας των διαφόρων χωρών δεν είναι συγκρίσιμα λόγω της εφαρμογής διαφορετικών μεθοδολογιών κατά περίπτωση.

Η ανάλυση αυτών των στοιχείων συνιστάται να γίνει με τη δέουσα προσοχή, καθόσον δεν χωρεί σύγκριση μεταξύ των ποσοστών των κρουσμάτων συντροφικής βίας στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία. Οι λόγοι ποικίλλουν, κυμαίνονται δε από τις τεράστιες διαφορές σχετικά με τους ορισμούς, τις μεθοδολογίες, τα είδη βίας που καλύπτονται, τα έτη και την περίοδο αναφοράς έως τα χαρακτηριστικά της ομάδας δείγματος. Εξάλλου, οι διαφορετικοί τρόποι δημοσιοποίησης των ποσοστών των κρουσμάτων συντροφικής βίας δυσχεραίνουν περαιτέρω τη σύγκριση των στοιχείων.

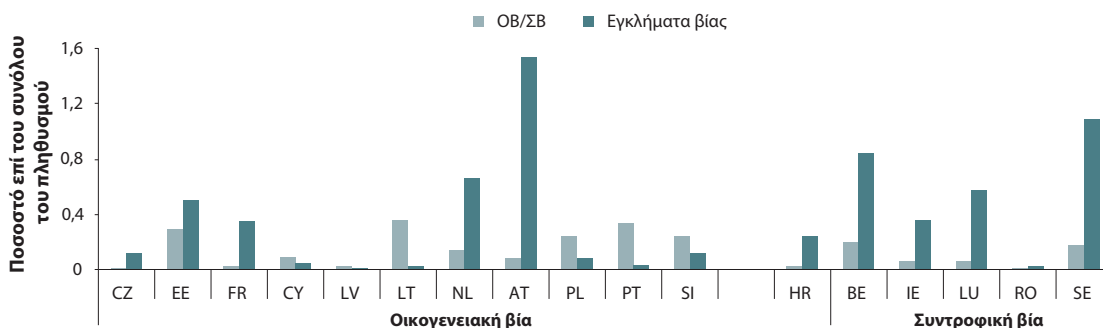
Ωστόσο, καταβλήθηκαν αρκετές προσπάθειες για την επίλυση του προβλήματος της μη συγκρισιμότητας των σχετικών στοιχείων στο πλαίσιο διάφορων πρωτοβουλιών. Στο πλαίσιο του έργου «Coordination action on human rights violations» («Συντονιστική δράση για την αντιμετώπιση παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», CAHRV) ⁽⁵⁾, συγκεντρώθηκαν πληροφορίες από τουλάχιστον 19 εθνικές μελέτες σχετικά με την έκταση του φαινομένου της συντροφικής βίας. Μόνον πέντε εθνικές μελέτες ήταν δεκτικές αξιόπιστης ανάλυσης, καθόσον πρόσφεραν δέσμες στοιχείων με υψηλό επίπεδο συγκρισιμότητας. Εξάλλου, έχουν ήδη εγκαινιαστεί δύο πανευρωπαϊκά έργα συλλογής στοιχείων: (1) η Eurostat έχει προτείνει να διεξαχθεί στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία το 2013 ή το 2014 έρευνα για τη θυματοποίηση υπό τον τίτλο «European safety survey» (Ευρωπαϊκή έρευνα για την ασφάλεια, SASU) ⁽⁷⁾, η οποία θα περιλαμβάνει τη σωματική και τη σεξουαλική βία μεταξύ συντρόφων, (2) ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) διεξήγαγε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο έρευνα για την ευημερία και την ασφάλεια των γυναικών στο διάστημα 2011–2012, τα πρώτα αποτελέσματα της οποίας πρόκειται να παρουσιαστούν το 2013 ⁽⁸⁾.

Καθώς σχεδόν όλα τα κράτη μέλη και η Κροατία συλλέγουν και τεκμηριώνουν επίσημες στατιστικές για τα εγκλήματα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, κατά κανόνα σε ετήσια βάση, τα σχετικά στατιστικά στοιχεία μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό επικουρικό ρόλο στο πλαι-

σιο των μελετών για την έκταση του φαινομένου. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι στατιστικές για τα εγκλήματα μπορούν να συμβάλουν στην εκτίμηση του φαινομένου της ΕΒΚΓ στα κράτη μέλη, δεν αρκούν για να σχηματισθεί η πλήρης εικόνα. Η ανάλυση των επίσημων στατιστικών για τα εγκλήματα των 27 κρατών μελών και της Κροατίας δεν μπορεί επί του παρόντος να προσφέρει επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τη ΣΒ κατά των γυναικών. Επιπλέον, η εγκυρότητα των στοιχείων είναι αμφίβολη στον βαθμό που δεν συνοδεύονται από στοιχεία ερευνών σχετικά με την έκταση του φαινομένου οι οποίες να καλύπτουν και τις μη καταγγελλόμενες περιπτώσεις περιστατικών βίας. Πρόσφατες μελέτες που εκπονήθηκαν σε ολόκληρη την ΕΕ εφιστούν την προσοχή στο γεγονός ότι οι περισσότερες περιπτώσεις ΕΒΚΓ δεν καταγγέλλονται καν στην αστυνομία ή, εφόσον καταγγέλλονται, δεν τεκμηριώνονται και δεν εμφανίζονται στις στατιστικές για τα εγκλήματα ⁽⁹⁾. Οι μορφές ΕΒΚΓ που εμφανίζονται στις επίσημες στατιστικές για τα εγκλήματα στην πλειονότητα των κρατών μελών και στην Κροατία αφορούν θάνατος, σωματικές βλάβες και σεξουαλική βία. Σε ελάχιστες περιπτώσεις (Κύπρος, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία και Σουηδία) καταγράφονται στοιχεία που αφορούν περιστατικά ψυχολογικής βίας (απειλές) και άλλες προσβολές, όπως παρενοχλητική παρακολούθηση, εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, στέρηση ελευθερίας και παράβαση εντολών απαγόρευσης σωματικής επαφής.

Κατά συνέπεια, πρέπει να αναπτυχθεί μια εξειδικευμένη, συστηματική και συντονισμένη προσέγγιση σύνδεσης των στοιχείων των μελετών σχετικά με την έκταση του φαινομένου της ΕΒΚΓ με τις στατιστικές για τα εγκλήματα. Η συλλογή ακριβών στατιστικών για εγκλήματα που αφορούν ΕΒΚΓ προϋποθέτει την καθιέρωση και την ένταξη στις στατιστικές για τα εγκλήματα μιας νέας κατηγορίας εγκλημάτων με επίκεντρο τη ΣΒ. Πρέπει να παρέχονται διεξοδικότερες πληροφορίες για τη σχέση μεταξύ θύματος και δράστη, τα δε συλλεγόμενα στοιχεία πρέπει να ταξινομούνται συστηματικά με βάση το φύλο και την ηλικία των θυμάτων και των δραστών.

Γράφημα 1.2.2: Οικογενειακή βία / συντροφική βία και εγκλήματα βίας ως ποσοστό επί του συνόλου του πληθυσμού, 2009

Πηγή: Για τα εγκλήματα βίας: Eurostat, στατιστικές για τα εγκλήματα και την ποινική δικαιοσύνη (crim_gen). Για τον πληθυσμό: Eurostat, στατιστικές για τον πληθυσμό (demo_r_d2jan). Για την οικογενειακή βία (OB) και τη ΣΒ: βλ. πίνακα 1.2, παράρτημα II της έκθεσης του EIGE «Επισκόπηση της εφαρμογής της Πλατφόρμας του Πεκίνου στα κράτη μέλη της ΕΕ: Βία κατά των γυναικών — Υποστήριξη των θυμάτων», 2012.

Σημ.: Η σύγκριση μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ είναι αδύνατη λόγω διαφορών στη συλλογή των εθνικών στοιχείων για τα εγκλήματα που αφορούν περιστατικά OB και ΣΒ, καθώς και λόγω διαφορών μεταξύ των ετών συλλογής των στοιχείων. Μεταξύ των εγκλημάτων βίας περιλαμβάνονται τα εγκλήματα βίας κατά προσώπων (όπως είναι το έγκλημα της επίθεσης) και τα εγκλήματα κατά της γενετικής ελευθερίας (μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται ο βιασμός και ο εξαναγκασμός σε ασελγεία), τα δε στοιχεία που δημοσιεύονται αφορούν το 2009. Οι σχετικοί υπολογισμοί βασίστηκαν σε στοιχεία για τον πληθυσμό που αφορούν το 2010.

1.3. Νομοθετικά μέτρα και μέτρα πολιτικής για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών στα κράτη μέλη της ΕΕ και στην Κροατία

Η ανάπτυξη της νομοθεσίας και των πολιτικών των 27 κρατών μελών και της Κροατίας επηρεάστηκε σημαντικά από το διττό πλαίσιο της ισότητας των φύλων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το έργο που επιτελέστηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης διευκόλυνε επίσης τον πανευρωπαϊκό διάλογο επί της επείγουσας ανάγκης για τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών.

Σημαντικές αποκλίσεις παρατηρούνται όσον αφορά την αντιμετώπιση του προβλήματος ως ζητήματος ΒΚΓ, ενδοοικογενειακής βίας (ΕΒ) ή/και οικογενειακής βίας (ΟΒ), καθώς και όσον αφορά την επιλογή του ποινικού δικαίου, του αστικού δικαίου, του δικαίου κοινωνικής πρόνοιας ή του διοικητικού δικαίου ως της πλέον πρόσφορης βάσης για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Το 2005, η ομάδα δράσης που συνέστησε συναφώς το Συμβούλιο της Ευρώπης σχεδίασε ειδική εκστρατεία για την καταπολέμηση της ΒΚΓ, περιλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας. Ο σύνθετος χαρακτήρας του προβλήματος παρουσιάσθηκε στο Συμβούλιο της Ευρώπης με κοινή εισήγηση της Διεύθυνσης Δικαιοσύνης και Αξιοπρέπειας του Ανθρώπου (Justice and Human Dignity Directorate) και της Διεύθυνσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Directorate), ευθύνεται δε για τη στροφή προς μια διττή προσέγγιση, η οποία κωδικοποιήθηκε στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης και αντικατοπτρίζει τις εξελίξεις στα νομικά πλαίσια των κρατών μελών της ΕΕ, καθώς στο Συμβούλιο της Ευρώπης, από το 2003.

1.3.1. Εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ)

Η ΒΡfA ζητεί από τις κυβερνήσεις «να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν, σε κάθε ενδεδειγμένο επίπεδο, σχέδια δράσης για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών» και, επιπλέον, «να διαθέσουν επαρκείς πόρους από τον κρατικό προϋπολογισμό και να κινητοποιήσουν πόρους της κοινότητας για την εκτέλεση δραστηριοτήτων που συνδέονται με την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών,

περιλαμβανομένων των πόρων για την υλοποίηση των σχεδίων δράσης σε κάθε ενδεδειγμένο επίπεδο».

Η συνεχής αύξηση του αριθμού των ΕΣΔ και η σύγκλιση του περιεχομένου τους αποτελεί πλέον γεγονός για τα 27 κράτη μέλη και την Κροατία. Στο διάστημα 2005–2006, σχέδιο δράσης είχαν εγκρίνει 14 κράτη μέλη και η Κροατία. Στο διάστημα 2007–2008, ο αριθμός των σχεδίων δράσης ανήλθε σε 17. Στο διάστημα 2010/11, 25 κράτη μέλη (εξαιρούνται η Μάλτα και η Αυστρία) και η Κροατία εφάρμοσαν ΕΣΔ το οποίο περιείχε μέτρα για την καταπολέμηση της ΕΒΚΓ. Όλες σχεδόν οι χώρες της ΕΕ δηλώνουν ότι είναι αναγκαία η εφαρμογή ανάλογων σχεδίων δράσης.

Τα ΕΣΔ παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις τόσο από την άποψη της γενικότερης φιλοσοφίας τους όσο και από την άποψη του τρόπου κατάρτισής τους. Μπορούν να εντοπισθούν τρεις βασικές προσεγγίσεις. Πρώτον, αρκετά ΕΣΔ για την καταπολέμηση της ΒΚΓ αποδίδουν έμφαση στις διασυνδέσεις ανάμεσα στις επιμέρους μορφές βίας και στις δυσμενείς διακρίσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δεύτερον, άλλα ΕΣΔ στοχεύουν στην καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας (ΕΒ) ή/και της οικογενειακής βίας και παρέχουν διαφορετικού τύπου πληροφορίες, με γνώμονα το πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ θύματος και δράστη. Τα μισά σχεδόν εξ αυτών εστιάζουν στη βία μεταξύ ενηλίκων που συνδέονται με στενούς δεσμούς. Ορισμένα αποδίδουν έμφαση στο φύλο, ενώ άλλα όχι. Άλλα ΕΣΔ ορίζουν την ΕΒ ως κάθε μορφή βίας που ασκείται από ένα μέλος της οικογένειας σε βάρος άλλου μέλους της, περιλαμβανομένης της κακομεταχείρισης και της κακοποίησης από άλλους συγγενείς, όπως οι γονείς των γονέων ή οι αδελφοί και οι αδελφές του θύματος. Το επίκεντρο της προσοχής είναι η συνολική ζημία που προκαλείται στην οικογενειακή ζωή συνεπεία ενός περιστατικού βίας. Τρίτον, τα ΕΣΔ δύο χωρών (της Εσθονίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) στοχεύουν γενικότερα στη μείωση της βίας και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στα συστήματα αυτά το φύλο μπορεί να αξιολογηθεί ως ένδειξη κινδύνου.

Η έννοια της ΒΚΓ στο πλαίσιο των ΕΣΔ παρουσιάζει επίσης αποκλίσεις. Σε ορισμένα ΕΣΔ, η έννοια της ΒΚΓ διευρύνθηκε προκειμένου να περιλάβει τον εξαναγκασμό σε γάμο και τα «εγκλήματα τιμής» (Βέλγιο, Σουηδία). Άλλα κράτη μέλη περιέλαβαν στα ΕΣΔ ενότητες για την προβολή και την αποτελεσματική υποστήριξη και παρέμβαση κοινοτήτων μεταναστών (Δανία, Γερμανία

και Ηνωμένο Βασίλειο). Η Ισπανία έχει καταρτίσει ΕΣΔ που εστιάζει αποκλειστικά στις μετανάστριες. Η διασφάλιση της παροχής υπηρεσιών υποστήριξης και δικαστικής συνδρομής σε περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως οι γυναίκες με αναπηρία, αντιμετωπίζεται επίσης με μεγαλύτερη προσοχή στο πλαίσιο των ΕΣΔ σε σχέση με το παρελθόν.

Εξάλλου, το πραγματικό περιεχόμενο των ΕΣΔ παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις από χώρα σε χώρα, συνήθως δε καλύπτει τρεις τομείς: την κατάρτιση των βασικών φορέων υλοποίησής του, την πρόληψη και τη μεταβολή της βίαιης συμπεριφοράς και την υποστήριξη προς τα θύματα. Ωστόσο, σπάνια αξιολογείται η αξιοποίηση των ΕΣΔ. Ορισμένα ΕΣΔ περιλαμβάνουν διατάξεις περί παρακολούθησης της υλοποίησής τους και θεσπίζουν υποχρέωση δημόσιας λογοδοσίας. Άλλα ΕΣΔ προβλέπουν τη διενέργεια έρευνας για την αξιολόγηση της εφαρμογής νομικών μεταρρυθμίσεων (Γερμανία, Ισπανία και Λουξεμβούργο). Η ανεπάρκεια των διαθέσιμων πόρων για την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για την αποτελεσματική υλοποίηση των ΕΣΔ.

1.3.2. Εθνικά ποινικά δίκαια

Μολοντί η πλειονότητα των κρατών μελών και η Κροατία έχουν θεσπίσει νομοθεσία για την ποινικοποίηση των πράξεων ΕΒΚΓ (υπό την έννοια της σωματικής, της ψυχολογικής και της σεξουαλικής βίας), οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις των ποινικοποιούμενων συμπεριφορών δίστανται. Τρεις κυρίως προσεγγίσεις έχουν αναπτυχθεί σχετικά με την ποινικοποίηση των πράξεων ΕΒΚΓ ⁽¹⁰⁾:

- η εφαρμογή ήδη ισχυόντων γενικών ποινικών νόμων
- η εφαρμογή γενικών ποινικών νόμων με την επιβολή υψηλότερων ποινών ανάλογα με το ιδιαίτερο πλαίσιο εντός του οποίου τελούνται οι πράξεις βίας —εντός της οικογένειας / μεταξύ μελών της οικογένειας— ως διακεκριμένη μορφή του βασικού εγκλήματος
- η εισαγωγή στον ποινικό κώδικα ειδικής διάταξης που ποινικοποιεί την ΕΒ ως αυτοτελώς διωκόμενο αδίκημα.

Παρά την ενίσχυση του ποινικού πλαισίου για την πάταξη τέτοιων εγκλημάτων, ο αριθμός των υποθέσεων στις οποίες ασκούνται ποινικές δίωξεις παραμένει χαμηλός σε σχέση με την έκταση του φαινομένου της ΕΒΚΓ, καθώς καταγράφονται υψηλά επίπεδα παραίτησης από τη συνέ-

χιση ποινικών διώξεων, τα οποία περιορίζουν την αποτελεσματικότητα των συστημάτων ποινικού δικαίου⁽¹¹⁾. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η ΕΒΚΓ αντιμετωπίζεται ακόμη από την αστυνομία ως πρόβλημα της ιδιωτικής ζωής του θύματος και του δράστη, το στοιχείο της βίας υποτιμάται, η δε αστυνομία και η δικαστική εξουσία δεν διαθέτουν την απαιτούμενη ειδημοσύνη και δεν κατανοούν πλήρως τη φύση του προβλήματος.

Υπό το πρίσμα των διαφορών μεταξύ των νομικών συστημάτων των κρατών μελών της ΕΕ, είναι εύλογο να παρατηρούνται διαφορές τόσο ως προς την ποινικοποίηση των διωκόμενων συμπεριφορών όσο και, όπως προαναφέρθηκε, ως προς την έκταση της προστασίας του διακυβευόμενου εννόμου αγαθού. Η εξάλειψη των υφιστάμενων αποκλίσεων όσον αφορά την ποινικοποίηση των διωκόμενων συμπεριφορών απαιτεί την κατάργηση όλων των εξαιρέσεων που απαντούν τόσο σε γενικούς όσο και σε ειδικούς ποινικούς νόμους, περιλαμβανομένων της τυποποίησης των διωκόμενων πράξεων ως προσβαλλουσών δημόσια αγαθά, της απαίτησης για την άσκηση έγκλησης εκ μέρους του θύματος ή της απαίτησης περί υποκαταστάσεως του δημοσίου κατηγορού από ιδιώτη πριν από την έναρξη της ποινικής έρευνας σχετικά με το εκάστοτε περιστατικό ΕΒΚΓ. Περαιτέρω, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ενισχυθεί η ανάλυση με βάση το φύλο στο πλαίσιο της θέσπισης της ποινικής νομοθεσίας. Εξίσου σημαντική είναι η εφαρμογή των ποινικών νόμων και η επιβολή των ποινών, η μη επιβολή των οποίων έχει αναγνωρισθεί ως μια από τις βασικές αιτίες των φαινομένων ατιμωρησίας⁽¹²⁾. Η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, καθώς και η εξάλειψη των αποκλίσεων στο πλαίσιο της ποινικοποίησης των διωκόμενων συμπεριφορών, θα αποτελέσουν έναν σημαντικό δείκτη για τον μελλοντικό βαθμό δέσμευσης των 27 κρατών μελών και της Κροατίας όσον αφορά την πάταξη της ατιμωρησίας για πράξεις ΕΒΚΓ.

1.3.3. Εντολές προστασίας

Οι εντολές προστασίας διακρίνονται από τα ποινικά μέτρα. Όπως ορίζει η οδηγία περί της ευρωπαϊκής εντολής προστασίας (ΕΕΠ) (οδηγία 2011/99/ΕΕ, άρθρο 2 παράγραφος 1), οι εντολές προστασίας δεν πρέπει να στοχεύουν μόνο στην καταστολή του εγκλήματος, αλλά και στην πρόληψή του. Οι εντολές προστασίας βασίζονται σε τρία κυρίως επιμέρους στοιχεία: στην αρχική

αστυνομική απαγόρευση και τον τρόπο εφαρμογής της, στο είδος υποστήριξης που παρέχεται στο θύμα στο πλαίσιο της διαδικασίας εφαρμογής της απαγόρευσης και, τέλος, στην ενδεχόμενη έκδοση και εφαρμογή της εντολής προστασίας.

Υπάρχουν στοιχεία που υποδεικνύουν ότι όλα τα ανωτέρω στοιχεία πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το συγκεκριμένο σύστημα έννομης προστασίας αποκαλείται σύστημα «τριών πυλώνων». Οι σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις θεσπίστηκαν για πρώτη φορά στην Αυστρία το 1997. Ο σκοπός του εν λόγω συστήματος είναι η εξάλειψη τυχόν ελλείψεων του καθεστώτος προστασίας του θύματος και η κατοχύρωση του δικαιώματός του να απέχει από την ποινική δίκη, η δε αξιολόγησή του το έκρινε επιτυχημένο⁽¹³⁾.

Η ιδέα της επιβολής απαγόρευσης επαφής μεταξύ του δράστη επίθεσης και του θύματος ως άμεσου μέτρου προστασίας από την περαιτέρω κλιμάκωση της βίας κερδίζει διαρκώς έδαφος σε ολόκληρη την ΕΕ. Η αστυνομική απαγόρευση που αποβάλλει τον δράστη από την κοινή οικία και του απαγορεύει να προσεγγίζει ή να διατηρεί επαφή με το θύμα για ορισμένο χρονικό διάστημα παρέχει το υψηλότερο δυνατό επίπεδο ασφάλειας εάν η αστυνομία διαθέτει κατάλληλη εκπαίδευση. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει νομικά καθεστώτα που διέπουν την έκδοση και εφαρμογή εντολών προστασίας τα οποία είτε εστιάζουν ρητά στην καταπολέμηση κρουσμάτων ΕΒΚΓ είτε έχουν υποστεί τις δέουσες τροποποιήσεις προκειμένου να επιτρέπουν την έκδοση εντολών προστασίας σε βάρος συντρόφων ή πρώην συντρόφων. Καταρχήν, όλα τα νομικά καθεστώτα για τις εντολές προστασίας καλύπτουν ένα φάσμα πράξεων σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας και εφαρμόζουν την αρχή ότι το θύμα πρέπει να είναι ασφαλές στον χώρο διαβίωσής του. Εξάλλου, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα μέσων εφαρμογής των εντολών προστασίας, το οποίο επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της εντολής όσον αφορά την αποτροπή της πρόκλησης και νέας βλάβης στο θύμα.

Το νομικό πλαίσιο που διέπει τις εντολές προστασίας διαφέρει μεταξύ των 27 κρατών μελών και της Κροατίας, καθώς η συναφής νομοθεσία παρουσιάζει τυπολογικές διαφορές από χώρα σε χώρα οι οποίες εκτείνονται σε διάφορους επιμέρους τομείς της ρύθμισης των εντολών προστασίας. Για παράδειγμα, οι εντολές προστασίας μπορούν να ορίζονται με διαφορετικό τρόπο στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, στην ποινική δικονομία ή στο διοικητικό

δίκαιο, οι δε εντολές απαγόρευσης μπορούν να ρυθμίζονται χωριστά στο πλαίσιο του δικαίου που διέπει τη λειτουργία των σωμάτων ασφαλείας. Η κατά την πάροδο του χρόνου θέσπιση επιμέρους ρυθμίσεων σχετικά με τις εντολές προστασίας σε διάφορους επιμέρους κλάδους της νομοθεσίας των κρατών μελών υποδεικνύει ότι η προφανής αυτή ρυθμιστική πολυδιάσπαση δεν οφείλεται μόνο στον τρόπο με τον οποίο τα ευρωπαϊκά νομικά συστήματα αναπτύσσουν τους διάφορους κλάδους του δικαίου, αλλά είναι επίσης απόρροια μιας εμπειρικής μαθησιακής διαδικασίας τόσο στο επίπεδο της ΕΕ όσο και με γνώμονα την εμπειρία άλλων κρατών μελών, καθώς οι ευεπίκαιρες πρακτικές συζητούνται και προσαρμόζονται ώστε να ενταχθούν αρμονικά σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια.

1.3.4. Προγράμματα αναμόρφωσης των δραστών

Τα προγράμματα αναμόρφωσης των δραστών καταρτίζονται ως εναλλακτικές λύσεις έναντι των «συνήθων» ποινών που επιβάλλονται σε δράστες πράξεων ΕΒΚΓ. Το πρόγραμμα αναμόρφωσης αποτελεί μια οιοειδή «ποινή» που στόχο έχει τη μη επιβολή χρηματικού προστίμου ή/και περιοριστικής της ελευθερίας ποινής, η οποία θα μπορούσε να έχει δυσμενείς επιπτώσεις για τις γυναίκες και τα παιδιά τους.

Η επισκόπηση των μέτρων που λαμβάνει το κράτος στο πλαίσιο των προγραμμάτων αναμόρφωσης δραστών σε επίπεδο ΕΕ αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα ελλείψει αξιόπιστων διαθέσιμων στοιχείων. Αρκετές εκθέσεις εν προκειμένω έχουν δει το φως της δημοσιότητας, το γεγονός όμως ότι χρησιμοποιούν διαφορετικές πηγές ευθύνεται για μια αρκετά αντιφατική συνολική εικόνα. Υπάρχουν στοιχεία που υποδεικνύουν ότι η εφαρμογή των προγραμμάτων αναμόρφωσης δραστών παρουσιάζει ευρείες αποκλίσεις που οφείλονται σε γεωγραφικούς λόγους, περιλαμβανομένων των σημαντικών περιφερειακών διαφοροποιήσεων σε ολόκληρη την ΕΕ, καθόσον το γεγονός είναι ότι οι αστικές περιοχές παρέχουν περισσότερες υπηρεσίες από τις αγροτικές περιοχές.

Δεκαπέντε κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Δανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Κύπρος, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) έχουν θεσπίσει νομικές διατάξεις βάσει των οποίων παρέχονται προγράμματα αναμόρφωσης δρα-

στών που εστιάζουν σε κάθε μορφή ΕΒΚΓ⁽¹⁴⁾. Ωστόσο, οι εν λόγω νομικές διατάξεις δεν αποκαλύπτουν την προσέγγιση που χρησιμοποιούν τα συγκεκριμένα προγράμματα, εφόσον όντως παρέχονται τέτοια προγράμματα.

Το πρόβλημα της φιλοσοφίας που πρέπει να πρυτανεύει κατά την κατάρτιση ενός προγράμματος αναμόρφωσης δραστών —το εάν τέτοια προγράμματα πρέπει να έχουν ως στόχο την κοινωνική επανένταξη (συνειδητή τροποποίηση της συμπεριφοράς) ή τη θεραπεία (αντιμετώπιση βαθύτερων ψυχολογικών προβλημάτων), καθώς και το εάν η συμμετοχή σε αυτά πρέπει να επιβάλλεται με δικαστική εντολή ή να επιλέγεται από τον ίδιο τον δράστη— παραμένει σημείο αντιλογίας. Ως εκ τούτου, κρίνεται αναγκαία η κατάρτιση μιας πιο ομοιόμορφης προσέγγισης, η οποία θα πρέπει να συμπληρώνεται από διαδικασία συστηματικής αξιολόγησης για την εξαγωγή συμπερασμάτων από την εφαρμογή των εν λόγω προγραμμάτων. Μολονότι ορισμένες ad hoc εκτιμήσεις έχουν ήδη διεξαχθεί επί τη βάσει σποραδικών αξιολογήσεων, ο τρόπος διεξαγωγής των αξιολογήσεων πρέπει να εναρμονισθεί σε επίπεδο ΕΕ.

1.3.5. Κατάρτιση επαγγελματιών του τομέα αντιμετώπισης περιστατικών βίας κατά γυναικών

Οι φορείς που δραστηριοποιούνται για την αντιμετώπιση των πράξεων ΒΚΓ και ΕΒΚΓ πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην ικανοποίηση της ανάγκης για κατάρτιση των επαγγελματιών του τομέα αντιμετώπισης περιστατικών βίας κατά γυναικών. Οι περισσότερες συστάσεις αναδεικνύουν την ανάγκη συστηματικής κατάρτισης περί της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου ως μέρος των προγραμμάτων κατάρτισης των επαγγελματιών αντιμετώπισης περιστατικών βίας κατά γυναικών, καθώς και την ανάγκη συνεχούς κατάρτισης των εργαζομένων και των εθελοντών. Η πλειονότητα των κρατών μελών και η Κροατία αναγνωρίζουν την ιδιαίτερη σημασία της κατάρτισης και, ως εκ τούτου, παρέχουν κατάρτιση στους επαγγελματίες του τομέα. Ωστόσο, ελάχιστα κράτη μέλη παρέχουν συστηματική κατάρτιση στο πλαίσιο της αρχικής προετοιμασίας των αρμόδιων επαγγελματιών, καθώς και της συνεχιζόμενης κατάρτισης όσων δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα.

Η συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών αναφέρει τη θέσπιση διατάξεων περί κατάρτισης των επαγγελματιών του τομέα. Ωστόσο, η παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης είναι υποχρεωτική σε λίγες μόνο περιπτώσεις (για παράδειγμα, στις περιπτώσεις της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Γερμανίας, της Ιρλανδίας, της Ελλάδας, της Ισπανίας, της Ουγγαρίας, των Κάτω Χωρών, της Αυστρίας, της Σλοβενίας και της Φινλανδίας). Ταυτόχρονα, οι αποκλίσεις όσον αφορά τις εννοιολογικές προσεγγίσεις και τους ορισμούς της ΟΒ εμποδίζουν τη συλλογή στοιχείων για την εκπόνηση προγραμμάτων κατάρτισης επαγγελματιών σχετικά με την ΟΒ σε επίπεδο ΕΕ. Ωστόσο, όλα τα κράτη μέλη έχουν εντάξει στο οικείο ΕΣΔ διάταξη για την παροχή κατάρτισης.

Παρά την έμφαση που αποδίδει η ΕΕ στη σημασία της κατάρτισης των επαγγελματιών, η παροχή κατάρτισης σπάνια έχει συστηματικό χαρακτήρα, καθώς εξακολουθεί να υποχρηματοδοτείται, παρέχεται κατά περίπτωση και δεν είναι υποχρεωτική. Η κατάρτιση πρέπει να παρέχεται από επαγγελματίες που είναι ικανοί να επικοινωνήσουν τη βασιζόμενη στη διάσταση του φύλου και στα ανθρώπινα δικαιώματα προσέγγιση για την καταπολέμηση της ΕΒΚΓ.

1.4. Συμπεράσματα

Η έκταση του φαινομένου της ΒΚΓ, περιλαμβανομένης της ΕΒΚΓ, παραμένει σημαντική στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία, παρά τη θέσπιση μιας σειράς από πολιτικές και μέτρα για την καταπολέμησή του. Τα διαθέσιμα στοιχεία —από μελέτες της έκτασης του φαινομένου και στατιστικές για τα εγκλήματα— δεν επιτρέπουν τη συστηματική σύγκριση μεταξύ των κρατών μελών, εκτιμάται όμως ότι το ένα πέμπτο έως το ένα τέταρτο του συνόλου των γυναικών έχει υποστεί σωματική βία τουλάχιστον μία φορά μετά την ενηλικίωσή του, ενώ το 12 % έως 15 % κατά προσέγγιση του συνόλου των γυναικών υπέστη ενδοοικογενειακή κακοποίηση μετά τη συμπλήρωση του δέκατου έκτου έτους της ηλικίας ⁽¹⁵⁾.

Η ΕΕ έλαβε σαφή θέση επί του φαινομένου της ΒΚΓ την περασμένη δεκαετία, καθώς ενέταξε το πρόβλημα στο

πλαίσιο της ισότητας των φύλων και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η πλειονότητα των κρατών μελών και η Κροατία κατάρτισαν και έθεσαν σε εφαρμογή ΕΣΔ που αναγνωρίζουν τη ΒΚΓ τόσο ως πρόβλημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και ως πρόβλημα ισότητας των φύλων.

Εφαρμόστηκαν διάφορες προσεγγίσεις για την ποινικοποίηση των πράξεων ΕΒΚΓ και για τη θέσπιση εντολών προστασίας. Οι διαφορές οφείλονται, εν μέρει, στα διαφορετικά νομικά συστήματα που υπάρχουν εντός της ΕΕ. Ωστόσο, η εμπειρία άλλων χωρών, η οποία αξιοποιείται μέσω της ανταλλαγής ευοίωνων πρακτικών και της προσαρμογής τους σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια, έχει παράσχει πολύτιμα διδάγματα. Εξακολουθούν να υφίστανται ελλείψεις όσον αφορά την ποινικοποίηση, ενώ η ατιμωρησία των δραστών παρόμοιων πράξεων οφείλεται εν πολλοίς στη μη εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας. Η κατάρτιση των επαγγελματιών του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και άλλων τομέων, είναι ζωτικής σημασίας προϋπόθεση για την εξάλειψη των κρουσμάτων ατιμωρησίας. Πολλά από τα ΕΣΔ των 27 κρατών μελών, καθώς και αυτό της Κροατίας, προβλέπουν την παροχή κατάρτισης. Ωστόσο, τα προγράμματα κατάρτισης συχνά υποχρηματοδοτούνται, έχουν προσωρινό χαρακτήρα και δεν είναι υποχρεωτικά.

Η κατάρτιση και εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων για την αναμόρφωση των δραστών είναι ένα από τα μέτρα που έχουν θεσπισθεί για την καταπολέμηση του φαινομένου της ΕΒΚΓ. Οι προσεγγίσεις ποικίλλουν και χαρακτηρίζονται από ασυνέπεια τόσο στο εσωτερικό των κρατών μελών όσο και στη μεταξύ τους σύγκριση. Ελάχιστο από τα εν λόγω προγράμματα έχουν τύχει αξιολόγησης, γεγονός που δυσχεραίνει την εκτίμηση της αποτελεσματικότητάς τους όσον αφορά τη μείωση των κρουσμάτων βίαιης συμπεριφοράς. Η συμμόρφωση προς τις βασικές αρχές που έχουν θεσπισθεί αναμένεται να βελτιώσει το επίπεδο προστασίας και ασφάλειας των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας και να αυξήσει τις πιθανότητες λογοδοσίας των δραστών.

2. Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης προς γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στην ΕΕ

2.1. Γενική επισκόπηση

Την τελευταία δεκαετία αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο η ευθύνη των 27 κρατών μελών και της Κροατίας να αναλάβουν αποτελεσματική δράση στο πλαίσιο εκπλήρωσης των διεθνών υποχρεώσεών τους για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προκειμένου να πατάξουν το φαινόμενο της ΕΒΚΓ. Γίνεται επίσης δεκτό ότι η δράση αυτή εκτείνεται και στη θέσπιση πρόσφορων υπηρεσιών υποστήριξης προς τα θύματα ⁽¹⁶⁾. Η παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών, περιλαμβανομένων των ασφαλών καταλυμάτων, έχει θεσπισθεί από διεθνείς νομικές πράξεις, οι δε Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW) ⁽¹⁷⁾ την προτάσσει ως μέρος των υποχρεώσεων των κρατών στο πεδίο της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η σημασία αυτών των υπηρεσιών —υπό το πρίσμα του προσδιορισμού της ΒΚΓ με βάση το φύλο στο πλαίσιο της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων— έχει τύχει ευρείας αναγνώρισης από τα Ηνωμένα Έθνη, την ΕΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και από επαγγελματίες του τομέα και ερευνητές.

Ως η πλέον πρόσφατη εξέλιξη στον τομέα, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης θεσπίζει υποχρέωση των κρατών να παρέχουν πρόσβαση σε γενικές και σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης οι οποίες βασίζονται σε επαρκή χρηματοδότηση και πόρους και συμμορφώνονται προς ελάχιστα πρότυπα. Οι υπηρεσίες πρέπει να βασίζονται στην κατανόηση του ρόλου του φύλου στο πλαίσιο της ΒΚΓ, να εστιάζουν στην ασφάλεια και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών βίας και η παροχή τους να μη συνδέεται με την υποβολή καταγγελίας εκ μέρους του θύματος ή με τη σύμφωνη γνώμη του να εμφανισθεί ως μάρτυρας κατηγορίας. Οι εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης είναι ζωτικής σημασίας κατά την

παροχή συνδρομής σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΕΒΚΓ με στόχο να ανακάμψουν και να κάνουν μια νέα αρχή. Οι γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΕΒΚΓ χρειάζονται πρόσβαση σε ασφαλές κατάλυμα, προστασία, υγειονομική περίθαλψη, νομικές συμβουλές και ψυχολογική υποστήριξη, κοινωνική στήριξη και χρηματοδοτική συνδρομή. Η παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών είναι ζωτικής σημασίας, καθόσον παρέχουν μια προσέγγιση με έμφαση στο φύλο η οποία έχει καταρτισθεί με γνώμονα την κάλυψη των αναγκών των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΕΒΚΓ, πολλές εκ των οποίων υπήρξαν θύματα κατ' εξακολούθηση πράξεων βίας. Οι υπηρεσίες υποστήριξης στοχεύουν στη χειραφέτηση των γυναικών και στη διασφάλιση της πλήρους ανάκαμψής τους.

Ωστόσο, το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών στην ΕΕ εγείρει σοβαρές ανησυχίες. Το 2010, το Συμβούλιο της Ευρώπης επισήμανε ότι δεν υπάρχουν στοιχεία που να υποδεικνύουν βελτίωση όσον αφορά τη διανομή των υπηρεσιών στο εσωτερικό των χωρών ή αύξηση του αριθμού των χωρών που παρέχουν υπηρεσίες σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση παρακολούθησης το 2008. Συνολικά, λείπουν 25 496 θέσεις σε καταφύγια γυναικών στην ΕΕ και 371 θέσεις στην Κροατία. Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι υπηρεσίες υποστήριξης έχουν περιορισμένο χαρακτήρα και παρέχονται σχεδόν αποκλειστικά από ΜΚΟ οι οποίες λαμβάνουν ελάχιστη ή και καθόλου βοήθεια από το κράτος. Χωρίς νομική κατοχύρωση και βιώσιμη χρηματοδότηση οι εν λόγω υπηρεσίες παραμένουν τρωτές. Η ποιότητα και η αξία των υπηρεσιών υποστήριξης δεν μπορούν να εκτιμηθούν επακριβώς, καθώς δεν εκπονούνται τακτικές αξιολογήσεις και δεν συλλέγονται εθνικά στοιχεία.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης κατάρτισε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τύπο των απαιτούμενων υπηρεσιών υποστήριξης καθώς και σχετικά με τα ελάχιστα

πρότυπα αυτών επί τη βάση των συστάσεων για τη θέσπιση προτύπων ποιότητας. Μεταξύ των βασικών παρεχόμενων υπηρεσιών πρέπει να περιλαμβάνονται: εθνικές τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας, υπηρεσίες νομικής συνδρομής και προβολής, υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, καταφύγια γυναικών, υγειονομικές υπηρεσίες, υπηρεσίες προς γυναίκες που έχουν πέσει θύματα πολλαπλών μορφών δυσμενών διακρίσεων και υπηρεσίες προς τα παιδιά θύματα ή μάρτυρες περιστατικών ΕΒ. Τα ελάχιστα πρότυπα δεν περιορίζονται στις ελάχιστες απαιτήσεις για την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, καθώς στοχεύουν να διασφαλίσουν την προσβασιμότητα των καταφυγίων από τις γυναίκες αγροτικών περιοχών που έχουν επιβιώσει περιστατικών βίας. Το 2010, 15 κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Ελλάδα, Γαλλία, Κύπρος, Λετονία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία και Σουηδία) και η Κροατία ανέφεραν ότι θέσπισαν ελάχιστα πρότυπα για την παροχή υπηρεσιών διαμονής σε καταφύγια. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία που να υποδεικνύουν τον βαθμό στον οποίο έχει επιτευχθεί συμμόρφωση προς τα ελάχιστα πρότυπα.

Η συλλογή στοιχείων σχετικά με τις υπηρεσίες που παρέχονται προς γυναίκες θύματα αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Συμβάλλει στον καθορισμό των δυνατικών αναγκών και του κόστους τους και παρέχει πληροφορίες σχετικά με την παροχή τους στο μέλλον και τις ανάγκες κατάρτισης. Ωστόσο, τα στοιχεία δεν συλλέγονται με την ίδια συνέπεια σε όλα τα επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό). Ο ορισμός κάθε επιμέρους υπηρεσίας διαφέρει τόσο μεταξύ των διάφορων φορέων της ίδιας χώρας όσο και μεταξύ χωρών, ενώ το ίδιο συμβαίνει και με τις μεθόδους συλλογής στοιχείων (για παράδειγμα, ημερήσιες απογραφές έναντι ετήσιων στοιχείων). Τα στοιχεία δεν είναι ομοιόμορφα, καθώς συλλέγονται από ένα δίκτυο επιμέρους φορέων.

2.2. Παροχή υποστήριξης προς τα θύματα: επισκόπηση των υποδεικτών

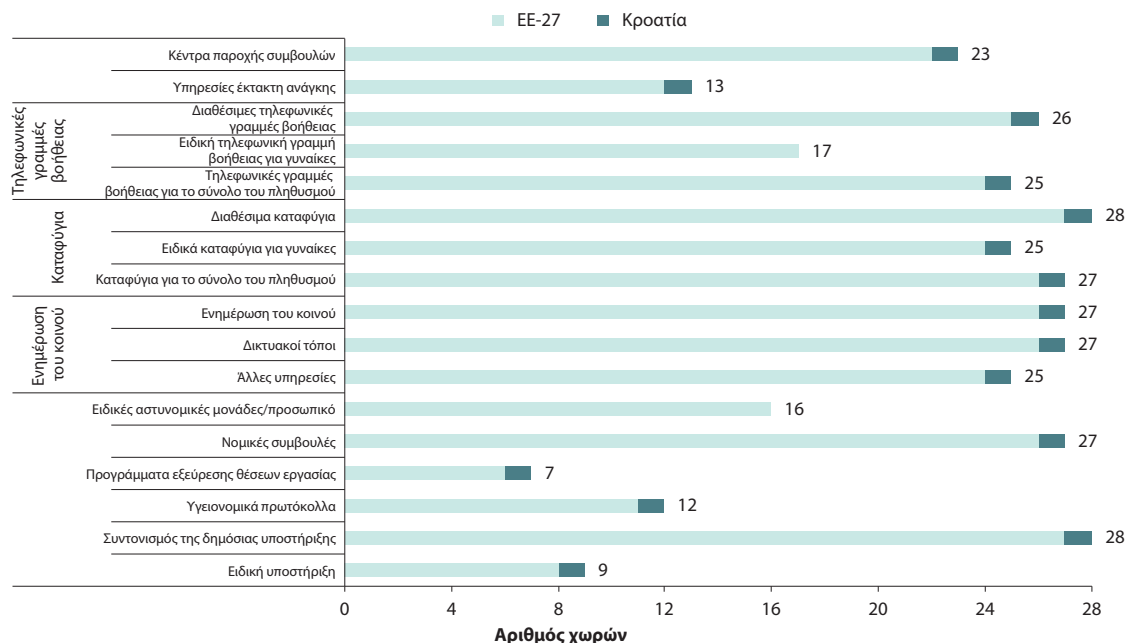
Ακολούθως παρουσιάζεται το φάσμα, ο αριθμός, η έκταση εφαρμογής και η πραγματική χρήση των μέτρων υποστήριξης των θυμάτων, ιδίως των γυναικών και των παιδιών τους. Ο κατάλογος των μέτρων υποστήριξης αναλύεται με βάση ορισμένους υποδείκτες για την παροχή υποστήριξης προς θύματα οι οποίοι έτυχαν της αναγνώρισης του Συμβουλίου της ΕΕ υπό τη δανική προεδρία, τον Δεκέμβριο του 2002.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται συνελέγησαν στο διάστημα Μάρτιος–Απρίλιος 2012 μέσω διαρθρωμένου επιγραμματικού ερωτηματολογίου που διανεμήθηκε σε κυβερνήσεις, ΜΚΟ και εκπροσώπους της ακαδημαϊκής κοινότητας στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία. Έως τον Νοέμβριο του 2012, τα στοιχεία υπέστησαν αρκετούς ελέγχους από τις κυβερνήσεις. Οι πληροφορίες και τα στοιχεία σχετικά με την ποιότητα των διαθέσιμων υπηρεσιών υποστήριξης και τον συντονισμό του δημόσιου συστήματος παροχής στήριξης σε εθνικό επίπεδο συνελέγησαν από δευτερογενείς πηγές.

Στην ΕΕ παρέχονται ποικίλες εξειδικευμένες υπηρεσίες προς τις γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Η πλέον συνήθεις εξ αυτών είναι οι εξειδικευμένες νομικές συμβουλές και η ενημέρωση του κοινού.

Καταφύγια γυναικών και κέντρα/υπηρεσίες υποστήριξης παρέχονται στην πλειονότητα (άνω του 80 %) των κρατών μελών και στην Κροατία. Οι υπηρεσίες που σπανίζουν είναι τα ειδικά κέντρα υποστήριξης ομάδων που έχουν πέσει θύματα πολλαπλών μορφών δυσμενών διακρίσεων και τα ειδικά προγράμματα συνδρομής προς τα θύματα με στόχο την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας (κάτω του 40 %).

Γράφημα 2.2.1: Φάσμα υπηρεσιών υποστήριξης προς γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ στην ΕΕ-27 και στην Κροατία (HR), 012

Πηγή: Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Μάρτιος–Απρίλιος 2012 και η αναθεώρησή τους τον Νοέμβριο του 2012.

2.2.1. Κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών

Ως κέντρο παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών νοείται μια υπηρεσία που δεν αφορά τη διαμονή των θυμάτων βίας και παρέχει καθημερινά κάθε είδους ειδική υποστήριξη με βάση το φύλο (όπως πληροφορίες, συμβουλές, συμβουλευτική υποστήριξη, πρακτική υποστήριξη, υποστήριξη του θύματος ΒΚΓ στο στάδιο της επ’ ακροατηρίω διαδικασίας, ενημέρωση επί νομικών θεμάτων, προληπτική υποστήριξη και προβολή) σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ καθώς και στα παιδιά τους, τα οποία δεν στεγάζονται σε καταφύγιο.

Παραδείγματα κέντρων παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών: Κέντρα παρέμβασης που παρέχουν νομική, κοινωνική και υγειονομική συνδρομή σε γυναίκες, κέντρα υποστήριξης γυναικών σε κατάσταση κρίσης, κέντρα παροχής συμβουλών χωρίς ραντεβού και υπηρεσίες προσωρινής υποστήριξης οι οποίες παρέχουν πρακτική και συναισθηματική συνδρομή σε γυναίκες της κοινότητας.

Η τρέχουσα έννοια του κέντρου παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών δεν καλύπτει τα κέντρα παροχής γενικής υποστήριξης σε γυναίκες, τα οποία παρέχουν υποστήριξη όσον αφορά την κοινωνική ένταξη, την αντιμετώπιση της φτώχειας, την απασχόληση, την ισότητα των φύλων και άλλα ζητήματα. Δεν καλύπτει επίσης τα κέντρα για γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών βιασμού ή σεξουαλικής κακοποίησης. Τέλος, από τον ορισμό εξαιρούνται τα κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για θύματα ΣΒ ή ΕΒ που ανήκουν και στα δύο φύλα, καθώς δεν παρέχουν το επίπεδο εξειδικευμένων υπηρεσιών με βάση το φύλο που απαιτείται για την υποστήριξη γυναικών οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ.

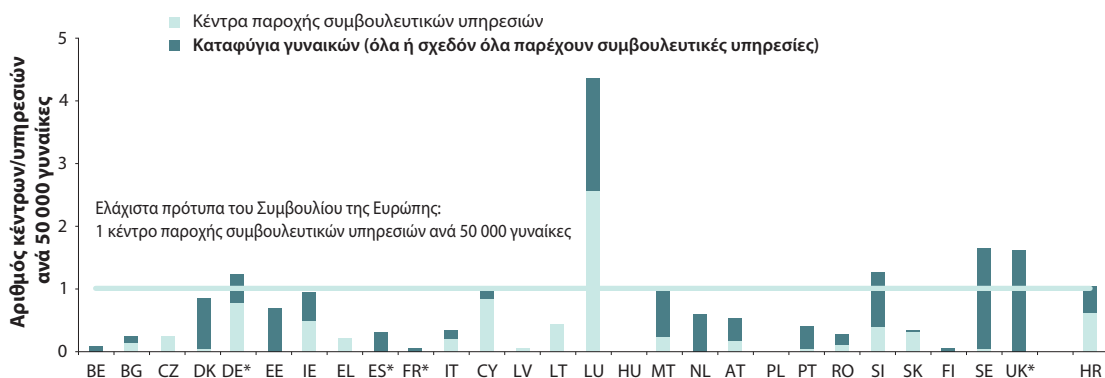
Με εξαίρεση την Ουγγαρία, όλα τα κράτη μέλη και η Κροατία διαθέτουν κέντρα/υπηρεσίες τα οποία παρέχουν υπηρεσίες που δεν σχετίζονται με τη διαμονή των θυμάτων ΒΚΓ. Σε τέσσερα κράτη μέλη (Βέλγιο, Εσθονία, Κάτω Χώρες και Φινλανδία) δεν λειτουργούν κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, όμως οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται από τα καταφύγια γυναικών. Με βάση τα υπάρχοντα ελλιπή δεδομένα, μόνον οκτώ κράτη μέλη

(Γερμανία, Ιρλανδία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Σλοβενία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) και η Κροατία συμμορφώνονται προς τη σύσταση να λειτουργεί ένα

τουλάχιστον κέντρο/μία υπηρεσία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών ανά 50 000 γυναίκες (γράφημα 2.2.2).

Γράφημα 2.2.2: Αριθμός κέντρων/υπηρεσιών παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ στην ΕΕ-27 και στην Κροατία, 2012

Πηγή: Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Μάρτιος–Απρίλιος 2012 και η αναθεώρησή τους τον Νοέμβριο του 2012. Άλλη πηγή: Τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat για τον πληθυσμό (demo_r_d2jan).

Σημ.: Ο αριθμός των καταφυγίων που αναφέρεται για κάθε κράτος μέλος περιλαμβάνει το σύνολο ή την πλειονότητα των καταφυγίων για γυναίκες που δεν παρέχουν υπηρεσίες διαμονής. Στην Ουγγαρία δεν παρέχεται καμία ανάλογη υπηρεσία. Στο Βέλγιο, στην Εσθονία, στις Κάτω Χώρες και στη Φινλανδία δεν λειτουργούν κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για γυναίκες, όμως τα περισσότερα καταφύγια γυναικών παρέχουν και άλλες υπηρεσίες πέραν της διαμονής, κάτι που συμβαίνει και με τα περισσότερα καταφύγια γυναικών στις Κάτω Χώρες. Ο ακριβής αριθμός κέντρων παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στη Δανία δεν είναι γνωστός, υπολογίζονται όμως σε περίπου 600–700. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τα κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στην Ισπανία, στη Γαλλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Η γεωγραφική κάλυψη των κέντρων παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις. Μόνον οκτώ κράτη μέλη (Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα, Αυστρία και Πορτογαλία) διαθέτουν κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε όλες τις γεωγραφικές τους περιφέρειες.

Στα υπόλοιπα 21 κράτη μέλη της ΕΕ και στην Κροατία, με εξαίρεση τη Λετονία για τη οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, τα κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γυναίκες χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό. Σε 13 κράτη μέλη (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Ισπανία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο,

Μάλτα, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία και Ηνωμένο Βασίλειο) η χρηματοδότηση είναι υποχρεωτική διά νόμου. Στα υπόλοιπα οκτώ κράτη μέλη (Δανία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Γαλλία, Κύπρος, Σλοβακία και Σουηδία) και στην Κροατία η χρηματοδότηση δεν επιβάλλεται διά νόμου. Εξάλλου, η κρατική χρηματοδότηση ενδέχεται να μη καλύπτει πλήρως το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι ΜΚΟ που παρέχουν τις συγκεκριμένες υπηρεσίες ενδέχεται να βρεθούν στην ανάγκη να αναζητήσουν πόρους για να υποστηρίξουν τις δραστηριότητές τους ή να περιορίσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Συστάσεις

Τα κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών πρέπει:

- να παρέχουν υπηρεσίες χωρίς χρέωση και να λειτουργούν σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές
- να παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών — συμβουλευτικές υπηρεσίες, πληροφορίες και συμβουλές, νομική συνδρομή, νομικές συμβουλές, υποστήριξη του θύματος στο στάδιο της επ' ακροατηρίω διαδικασίας, δικτύωση με άλλες υπηρεσίες υποστήριξης, προβολή και υποστήριξη από κινητή μονάδα συμβούλων, υποστήριξη για την επανάκαμψη του θύματος σε συνθήκες ομαλού προσωπικού βίου, υποστήριξη των παιδιών/νεαρών ατόμων από ειδικούς
- να χρηματοδοτούνται από το κράτος, η δε χρηματοδότηση πρέπει να είναι:
 - υποχρεωτική διά νόμου
 - βιώσιμη (μακροπρόθεσμη)
 - επαρκής ώστε να διασφαλίζει την παροχή των σχετικών υπηρεσιών σε όλες τις γυναίκες και στα παιδιά τους που τις έχουν ανάγκη
- να είναι προσιτά στο κοινό/να λειτουργούν με διαφάνεια
- να διαθέτουν προσωπικό εκπαιδευμένο στην παροχή εξειδικευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών υποστήριξης επί θεμάτων ΣΒ και να διευκολύνουν την ανάκαμψη και τη χειραφέτηση των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ
- να παρέχουν πρόσβαση και πρόσφορη υποστήριξη σε μετανάστριες, γυναίκες που ανήκουν σε μειονότητες και γυναίκες που αναζητούν άσυλο ανεξαρτήτως του νομικού τους καθεστώτος, ηλικιωμένες γυναίκες, λεσβίες, αμφιφυλόφιλες και διαφυλικά άτομα, καθώς και σε γυναίκες και παιδιά με αναπηρίες
- να παρέχουν υποστήριξη σε πολλές γλώσσες.

Τα κέντρα παροχής εξειδικευμένων με βάση το φύλο συμβουλευτικών υπηρεσιών και οι κινητές μονάδες παροχής υπηρεσιών υποστήριξης πρέπει να επιτύχουν τον στόχο να λειτουργεί ένα κέντρο ανά 50 000 γυναίκες προκειμένου να συμμορφωθούν προς το ελάχιστο πρότυπο του Συμβουλίου της Ευρώπης, *h one in 50 000 women*.

2.2.2. Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης

Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης.

Οι υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης απευθύνονται πρωτίστως σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ και παρέχονται από το εξειδικευμένο προσωπικό που στελεχώνει τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης των νοσοκομείων ή τις μονάδες των κοινωνικών υπηρεσιών που παρέχουν άμεση υποστήριξη, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η διαμονή και η ειδική προληπτική ή ψυχοκοινωνική υποστήριξη από κινητές μονάδες. Οι υπηρεσίες αυτές μπορούν επίσης να παρέχονται σε καταφύγια γυναικών, όπου παρέχεται σε θύματα ΒΚΓ διαμονή σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

Επισκόπηση στοιχείων: Δώδεκα κράτη μέλη (Βέλγιο, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο,

Μάλτα, Αυστρία, Σλοβενία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο) και η Κροατία παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Τα υπόλοιπα 15 κράτη μέλη δεν παρέχουν ανάλογες υπηρεσίες. Οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση περιστατικών έκτακτης ανάγκης πραγματοποιούνται κατά κανόνα από κοινωνικές υπηρεσίες (Βέλγιο, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σλοβενία, Φινλανδία και Κροατία) και νοσοκομεία (Βέλγιο, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Αυστρία, Φινλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο και Κροατία). Ωστόσο, ο αριθμός των κρατών μελών που παρέχουν υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης είναι περιορισμένος. Κινητές μονάδες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης λειτουργούν σε ακόμη λιγότερες χώρες, συγκεκριμένα δε μόνο σε πέντε κράτη μέλη (Βέλγιο, Ιταλία, Κύπρος, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο).

Συστάσεις

- Οι αρμοδιότητες που συνδέονται με τον συγκεκριμένο τύπο υπηρεσιών υποστήριξης χρήζουν μεγαλύτερης αποσαφήνισης.
- Το προσωπικό που στελεχώνει το σύνολο των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης πρέπει να είναι εκπαιδευμένο στην παροχή υποστήριξης προς γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Η εκπαίδευση πρέπει να καλύπτει τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:
 - υγιονομικά πρωτόκολλα για παρέμβαση και προστασία
 - αξιολόγηση κινδύνων και σχεδιασμός ασφαλείας
 - υποβολή εκθέσεων
 - μέτρα ασφάλειας και προστασίας, περιλαμβανομένης της στενής συνεργασίας με υπηρεσίες υποστήριξης γυναικών και με την αστυνομία σε περιπτώσεις γυναικών που εικάζεται ότι διατρέχουν κίνδυνο και νέας βίαιης επίθεσης.

2.2.3. Γραμμές βοήθειας που λειτουργούν 24 ώρες το 24ωρο

Γραμμή βοήθειας που απευθύνεται σε γυναίκες

Ως γραμμή βοήθειας που απευθύνεται σε γυναίκες νοείται μια γραμμή βοήθειας που λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο και εξυπηρετεί αποκλειστικά ή πρωτίστως γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Ειδικότερα, η γραμμή βοήθειας παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες παρέμβασης για τον χειρισμό κρίσιμων καταστάσεων, επιγραμμικές υπηρεσίες σχεδιασμού ασφαλείας και υπηρεσίες παραπομπής στους αρμόδιους φορείς παροχής υποστήριξης. Το προσωπικό που στελεχώνει τη γραμμή βοήθειας πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο για την παροχή βοήθειας σε γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Ο παρών ορισμός καλύπτει τόσο τις γραμμές βοήθειας οι οποίες παρέχουν βοήθεια για την αντιμετώπιση όλων των μορφών ΒΚΓ όσο και τις εθνικές γραμμές βοήθειας για την αντιμετώπιση περιστατικών ΣΒ, οι οποίες πρωτίστως εξυπηρετούν γυναίκες θύματα περιστατικών ΣΒ.

Υπάρχουν γραμμές βοήθειας γενικής εξυπηρέτησης, οι οποίες συνδράμουν όλα τα θύματα εγκληματικών ενεργειών, καθώς και γραμμές βοήθειας για την υποστήριξη θυμάτων του εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων. Τα συγκεκριμένα είδη γραμμών βοήθειας δεν υπάγονται στον παρόντα ορισμό, καθώς δεν εξυπηρετούν γυναίκες θύματα βίας ή, ειδικότερα, γυναίκες θύματα ΕΒ, και ως εκ

τούτου δεν ανταποκρίνονται στο κριτήριο της παροχής υπηρεσιών με βάση το φύλο.

17 κράτη μέλη διαθέτουν (εθνικές) γραμμές βοήθειας για γυναίκες οι οποίες παρέχουν συνδρομή τουλάχιστον σε περιπτώσεις ΣΒ ή/και ΕΒ (Δανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Αυστρία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Δέκα κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Λετονία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία και Ρουμανία) και η Κροατία δεν διαθέτουν εθνική γραμμή βοήθειας για γυναίκες. Μόνο οι μισές από τις γραμμές βοήθειας για γυναίκες λειτουργούν επί 24ωρης βάσης επτά ημέρες την εβδομάδα (Δανία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Αυστρία, Σλοβακία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Σε δώδεκα κράτη μέλη (Δανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Λιθουανία, Ουγγαρία, Αυστρία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) οι γραμμές βοήθειας παρέχουν τις υπηρεσίες τους χωρίς χρέωση. Δώδεκα γραμμές βοήθειας για γυναίκες διευθύνονται από ΜΚΟ και χρηματοδοτούνται πλήρως ή εν μέρει από το κράτος (Δανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Γαλλία, Κύπρος, Λιθουανία, Ουγγαρία, Αυστρία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο).

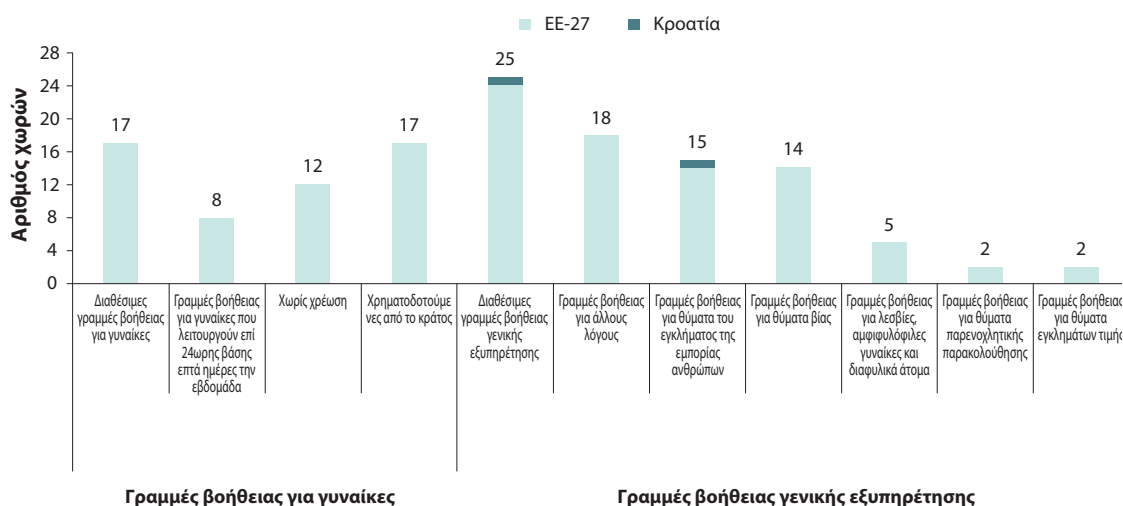
Γραμμές βοήθειας γενικής εξυπηρέτησης

Εθνικές γραμμές βοήθειας γενικής εξυπηρέτησης λειτουργούν στο σύνολο σχεδόν των κρατών μελών (εκτός από το Βέλγιο, τη Γερμανία και τη Γαλλία) και την Κροατία (στο Βέλγιο και στη Γερμανία λειτουργούν γραμμές

βοήθειας σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο). Οι γραμμές βοήθειας γενικής εξυπηρέτησης δεν παρέχουν τις υπηρεσίες τους με βάση το φύλο και, ως εκ τούτου, δεν συνδράμουν ειδικώς γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών βίας ή, ειδικότερα, ΕΒ. 14 κράτη μέλη (Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία και Ηνωμένο Βασίλειο) και η Κροατία διαθέτουν γραμμές βοήθειας προς θύματα του εγκλήματος

της εμπορίας ανθρώπων. Σε 14 κράτη μέλη (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Ιρλανδία, Κύπρος, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) λειτουργούν γραμμές βοήθειας για θύματα κάθε μορφής εγκληματικής ενέργειας. Σε ορισμένες χώρες λειτουργούν γραμμές βοήθειας για θύματα παρενοχλητικής παρακολούθησης, «εγκλημάτων τιμής» ή για λεσβίες, αμφιφυλόφιλες γυναίκες και διαφυλικά άτομα.

Γράφημα 2.2.3: Ειδικές γραμμές βοήθειας για γυναίκες και γραμμές βοήθειας γενικής εξυπηρέτησης που παρέχουν υποστήριξη σε γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ στην ΕΕ-27 και στην Κροατία, 2012

Πηγή: Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Μάρτιος–Απρίλιος 2012 και η αναθεώρησή τους τον Νοέμβριο του 2012.

Συστάσεις

- Πρέπει να λειτουργεί μία τουλάχιστον εθνική γραμμή βοήθειας για γυναίκες που να παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες σε γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Ειδικότερα, η υπηρεσία αυτή πρέπει:
 - να είναι προσβάσιμη επί 24ωρης βάσης επτά ημέρες την εβδομάδα
 - να παρέχεται χωρίς χρέωση
 - να παρέχει υποστήριξη σε πολλές γλώσσες
 - να είναι στελεχωμένη με προσωπικό που έχει εκπαιδευθεί στην παροχή ειδικών συμβουλών και συμβουλευτικών υπηρεσιών επί θεμάτων ΣΒ
 - να χρηματοδοτείται από το κράτος, η δε χρηματοδότηση να είναι:
 - υποχρεωτική διά νόμου
 - βιώσιμη (μακροπρόθεσμη)
 - επαρκής ώστε να διασφαλίζει τις σχετικές υπηρεσίες σε όλες τις γυναίκες που τις έχουν ανάγκη και στα παιδιά τους
 - προσιτή στο κοινό
 - να συλλέγει δεδομένα επί του αριθμού των κλήσεων (απαντηθεισών και αναπάντητων) και των γυναικών που καλούν
 - να γνωστοποιεί συνεχώς τον αριθμό της γραμμής βοήθειας στο κοινό.
- Η ύπαρξη και η παροχή αυτής της υπηρεσίας πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ζήτημα απόλυτης προτεραιότητας.

2.2.4. Κέντρα παροχής υποστήριξης σε γυναίκες που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης

Κέντρα υποστήριξης γυναικών.

Ως καταφύγιο νοείται ένα κέντρο παροχής υποστήριξης σε γυναίκες, οι δε υπηρεσίες τις οποίες παρέχει εξατομικεύονται με βάση τις ειδικές, άμεσες και μακροπρόθεσμες ανάγκες γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ και των παιδιών τους. Τα κέντρα παροχής υποστήριξης σε γυναίκες παρέχουν υποστήριξη για την αντιμετώπιση καταστάσεων ανάγκης. Ειδικότερα, παρέχουν συνθήκες ασφάλειας και συμβουλές που βοηθούν τις γυναίκες να κάνουν μια νέα αρχή. Τα κέντρα παροχής υποστήριξης σε γυναίκες πρέπει να είναι στελεχωμένα με ειδικευμένο προσωπικό, το οποίο διαθέτει ειδικές γνώσεις σε θέματα βίας με βάση το φύλο και είναι ικανό αντιμετωπίσει τη συγκεκριμένη μορφή βίας ως αποτέλεσμα διακρίσεων με βάση το φύλο.

Μόνον τρία κράτη μέλη (Λετονία, Λιθουανία και Ουγγαρία) δεν διαθέτουν ειδικά καταφύγια γυναικών. Στα

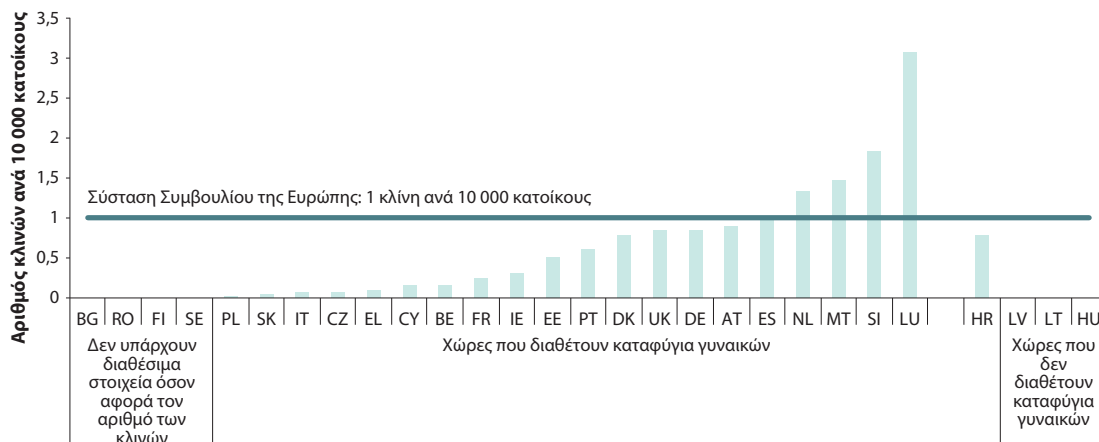
υπόλοιπα 24 κράτη μέλη και στην Κροατία οι γυναίκες έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες καταφυγίων γυναικών. Ένα τουλάχιστον κέντρο παροχής υποστήριξης σε γυναίκες που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης σε καθένα από τα 24 κράτη μέλη και στην Κροατία διευθύνεται από ΜΚΟ. Εξάλλου, σε έντεκα κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Γαλλία, Κύπρος, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Σλοβακία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο), όλα τα καταφύγια γυναικών διευθύνονται από ΜΚΟ. Στα υπόλοιπα 13 κράτη μέλη και στην Κροατία τα καταφύγια γυναικών διευθύνονται από κοινού από ΜΚΟ και από το κράτος. Τα καταφύγια γυναικών δεν διευθύνονται σε κανένα από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ ούτε στην Κροατία αποκλειστικά από το κράτος.

Ο αριθμός των καταφυγίων κυμαίνεται μεταξύ ενός μόνο στην Κύπρο και άνω των χιλίων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο αριθμός των κλινών σε καταφύγια αποτελεί επίσης μια σημαντική πληροφορία. Τέσσερα κράτη μέλη δεν ήταν σε θέση να παράσχουν τον αριθμό των διαθέσιμων κλινών σε καταφύγια (Βουλγαρία, Ρουμανία, Φινλανδία και Σουηδία).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης συνιστά ως ορθή πρακτική και ελάχιστο πρότυπο την ύπαρξη μίας τουλάχιστον διαθέσιμης κλίνης σε καταφύγιο ανά 10 000 κατοίκους.

Μόνο πέντε κράτη μέλη εκπληρώνουν τη συγκεκριμένη απαίτηση (Ισπανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες και Σλοβενία) (γράφημα 2.2.4).

Γράφημα 2.2.4: Αριθμός διαθέσιμων κλινών σε καταφύγια γυναικών

Πηγή: Η συλλογή των στοιχείων έγινε στο πλαίσιο έρευνας που διεξήχθη στο διάστημα Μάρτιος–Απρίλιος 2012 και αναθεωρήθηκαν τον Νοέμβριο του 2012. Άλλη πηγή: Τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat για τον πληθυσμό (demo_r_d2jan).

Από την άποψη της γεωγραφικής κατανομής, σε 18 κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) και η Κροατία διαθέτουν καταφύγια γυναικών σχεδόν στον σύνολο των περιφερειών τους. Σε τέσσερα κράτη μέλη (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Ελλάδα και Φινλανδία) λειτουργούν καταφύγια μόνο σε μεγάλες πόλεις, ενώ σε δύο κράτη μέλη (Κύπρος και Πολωνία) μόνο στην πρωτεύουσα.

Υπηρεσίες προσωρινής διαμονής ή διαμονής γυναικών που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης οι οποίες παρέχονται από καταφύγια για το σύνολο του πληθυσμού

Η παροχή υπηρεσιών προσωρινής διαμονής χρησιμοποιείται ενίοτε για να καλύψει σχετικές ελλείψεις ή περιορισμούς στον τρόπο λειτουργίας των κέντρων για γυναίκες. Οι υπηρεσίες που παρέχουν δεν αποβλέπουν στην ικανοποίηση των ειδικών αναγκών των γυναικών θυμάτων ΣΒ. Ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνονται στον παρόντα ορισμό των κέντρων για γυναίκες.

Τα 27 κράτη μέλη (πλην της Κύπρου) και η Κροατία διαθέτουν καταφύγια για το σύνολο του πληθυσμού τα οποία

παρέχουν υπηρεσίες προσωρινής διαμονής σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Στην Κύπρο, παρότι δεν λειτουργούν καταφύγια για το σύνολο του πληθυσμού, οι γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες προσωρινής διαμονής/διαμονής κατά τη διάρκεια κρίσεων, σε ξενοδοχεία, σε περίπτωση που το καταφύγιο για γυναίκες είναι πλήρες. Τα σχετικά έξοδα καλύπτονται από το κράτος.

Οι υπηρεσίες για μητέρες και παιδιά αποτελούν κοινό τόπο και παρέχονται σε 25 κράτη μέλη (εξαιρούνται μόνον η Δανία και η Κύπρος). Η Κροατία δεν διαθέτει σχετικά στοιχεία. Υπηρεσίες διαμονής σε περιπτώσεις οικογενειακών κρίσεων παρέχονται σε 21 κράτη μέλη (εξαιρούνται η Εσθονία, η Ιταλία, η Κύπρος, η Λετονία και η Αυστρία). Το σύνολο σχεδόν των κρατών μελών (εξαιρούνται η Κύπρος και η Φινλανδία) διαθέτουν κλίνες σε ξενώνες για αστέγους προκειμένου να φιλοξενηθούν γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών βίας. Ωστόσο, πολλοί ξενώνες για αστέγους δεν εφαρμόζουν μέτρα ασφαλείας.

Σε δέκα κράτη μέλη παρέχονται άλλες μορφές προσωρινής διαμονής: για παράδειγμα, διαμονή για πρόσφυγες/μετανάστες (Ελλάδα, Ιταλία και Αυστρία), νεαρά άτομα (Ιταλία) ή άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, έχουν

υποστεί κοινωνικό αποκλεισμό ή χρήζουν επείγουσας βοήθειας (Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Πορτογαλία), καθώς και υπηρεσίες προσωρινής υποστήριξης από ειδικούς σε θέματα ΣΒ σε καταφύγια/κέντρα που δεν λειτουργούν με βάση το φύλο (Τσεχική Δημοκρατία και Πολωνία).

Σε 21 κράτη μέλη, οι υπηρεσίες διαμονής για γυναίκες που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης παρέχονται από ΜΚΟ και από το κράτος, ενώ σε πέντε κράτη μέλη (Βέλγιο, Εσθονία, Γαλλία, Μάλτα και Κάτω Χώρες) και στην Κροατία αποκλειστικά από ΜΚΟ. Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι υπηρεσίες διαμονής για γυναίκες που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης παρέχονται από τις τοπικές αρχές (Ισπανία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Σλοβακία και Φινλανδία), στη δε Ιταλία και από θρησκευτικές οργανώσεις.

Σε όλα τα κέντρα διαμονής γυναικών που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης του Λουξεμβούργου λαμβάνονται μέτρα ασφαλείας. Σε έξι κράτη μέλη (Ελλάδα, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία και Σλοβενία) λαμβάνονται μέτρα ασφαλείας στην πλειονότητα των κέντρων διαμονής, ενώ σε 14 κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Ιρλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Κάτω Χώρες, Ρουμανία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) λαμβάνονται μέτρα ασφαλείας σε ορισμένα μόνο κέντρα διαμονής. Κανένα από τα εν λειτουργία κέντρα διαμονής γυναικών που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης στην Αυστρία δεν εφαρμόζει μέτρα ασφαλείας. Δεν υπάρχουν συναφώς διαθέσιμα στοιχεία για τέσσερα κράτη μέλη (Δανία, Εσθονία, Ισπανία και Σλοβακία) και την Κροατία.

Συστάσεις

- Πρέπει να λειτουργούν εξειδικευμένα καταφύγια με βάση το φύλο τα οποία να εκπληρώνουν επαρκώς τη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διάθεση μιας κλίνης σε καταφύγιο ανά 10 000 κατοίκους. Οι εν λόγω υπηρεσίες πρέπει:
 - να παρέχονται χωρίς χρέωση σε όλες τις γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ, καθώς και στα παιδιά τους
 - να χρηματοδοτούνται από το κράτος, η δε χρηματοδότηση να είναι:
 - υποχρεωτική διά νόμου
 - βιώσιμη (μακροπρόθεσμη)
 - επαρκής ώστε να διασφαλίζει τις σχετικές υπηρεσίες σε όλες τις γυναίκες που τις έχουν ανάγκη και στα παιδιά τους
 - να είναι προσιτές στο κοινό/ να παρέχονται με διαφάνεια
 - να είναι στελεχωμένες με προσωπικό εκπαιδευμένο για να παρέχει ειδικές συμβουλές και υποστήριξη επί θεμάτων ΣΒ σε γυναίκες και παιδιά, να συμβάλει στον τερματισμό της βίας και να διευκολύνει την ανάκαμψη και τη χειραφέτηση των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών βίας
 - να παρέχουν πρόσβαση και πρόσφορη υποστήριξη σε μετανάστριες, γυναίκες που ανήκουν σε μειονότητες και γυναίκες που αναζητούν άσυλο ανεξαρτήτως του νομικού τους καθεστώτος, ηλικιωμένες γυναίκες, λεσβίες, αμφιφυλόφιλες και διαφυλικά άτομα, καθώς και σε γυναίκες και παιδιά με αναπηρίες
 - να παρέχουν υποστήριξη σε πολλές γλώσσες
 - να παρέχουν συμπληρωματική υποστήριξη σε παιδιά μέσω ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού
 - να εφαρμόζουν διατάξεις ασφαλείας, να έχουν θεσπίσει και να τηρούν κανόνες εμπιστευτικότητας
 - να παρέχονται με γνώμονα την πρόσφορη γεωγραφική τους κατανομή
 - να παρέχουν δέσμη υπηρεσιών υποστήριξης οι οποίες δεν συνδέονται με τις υπηρεσίες στέγασης, περιλαμβανομένων των συμβουλευτικών υπηρεσιών, της ενημέρωσης επί νομικών θεμάτων και της προβολής.
- Ένα τουλάχιστον καταφύγιο για γυναίκες σε κάθε διοικητική περιφέρεια πρέπει να λειτουργεί επί 24ωρης βάσης επτά ημέρες την εβδομάδα.

2.2.5. Οδηγός διαθέσιμων υπηρεσιών υποστήριξης / Επίσημη ενημέρωση μέσω Διαδικτύου

Ως ενημέρωση του κοινού σχετικά με τις υπηρεσίες παροχής υποστήριξης νοούνται οι οδηγοί για τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης και η επίσημη ενημέρωση μέσω Διαδικτύου για τη βία κατά των γυναικών. Η ενημέρωση των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να πληροφορηθούν για τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης και τις άλλες δια-

θέσιμες επιλογές όσον αφορά την ασφάλεια και την προστασία τους. Αποτελεί επίσης ένα αποτελεσματικό μέσο ευαισθητοποίησης του ευρέος κοινού.

Τα 27 κράτη μέλη και η Κροατία παρέσχον στοιχεία σχετικά με τη διαθέσιμη ενημέρωση του κοινού επί των υπηρεσιών παροχής υποστήριξης για γυναίκες. 26 κράτη μέλη και η Κροατία παρέχουν ενημέρωση στο κοινό επί των διαθέσιμων υπηρεσιών για γυναίκες χρησιμοποιώντας ποικίλους μορφότυπους. Στη Βουλγαρία δεν παρέχεται ενημέρωση σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης που παρέχονται σε γυναίκες. Η πλειονότητα των κρατών μελών (εξαιρείται μόνο η Ρουμανία) τα οποία ενημερώ-

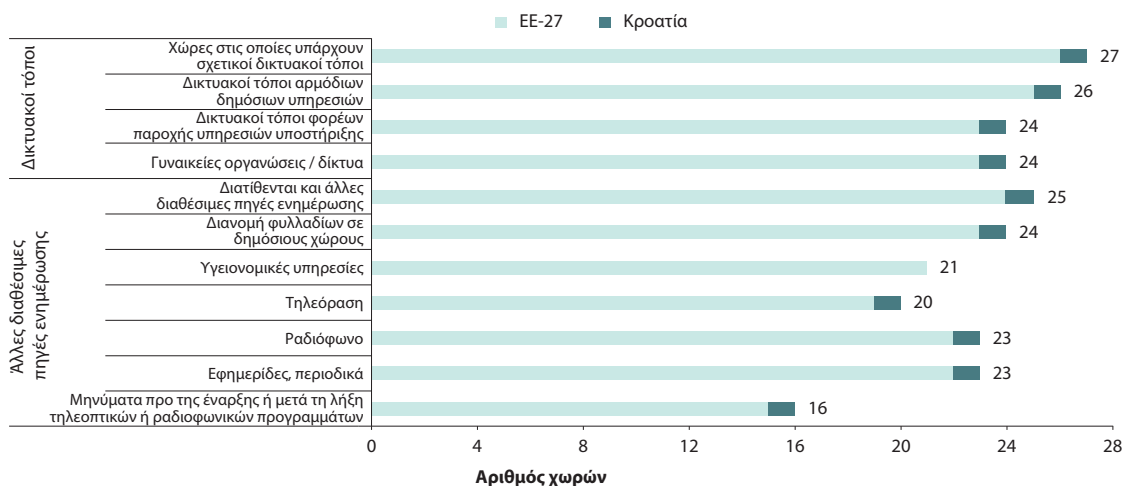

ουν το κοινό σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης δημοσιοποιεί τις σχετικές πληροφορίες μέσω των δικτυακών τόπων των αρμόδιων δημόσιων υπηρεσιών. Το σύνολο σχεδόν των κρατών μελών (εξαιρούνται η Ουγγαρία και η Σλοβακία) και η Κροατία παρέχουν τις συγκεκριμένες πληροφορίες μέσω των δικτυακών τόπων των παρόχων των σχετικών υπηρεσιών. Το σύνολο σχεδόν των κρατών μελών (εξαιρούνται η Ελλάδα, η Ουγγαρία και η Μάλτα) παρέχουν τις εν λόγω πληροφορίες μέσω των δικτυακών τόπων των γυναικείων οργανώσεων.

23 κράτη μέλη (εξαιρούνται η Βουλγαρία, η Λετονία, η Ουγγαρία και η Ρουμανία) και η Κροατία διανέμουν ενημερωτικά φυλλάδια σε δημόσιους χώρους. Το σύνολο σχεδόν των κρατών μελών (εξαιρούνται η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Ελλάδα, η Λετονία, η Ουγγαρία και η Ρουμανία)

παρέχει σχετική ενημέρωση μέσω των υγειονομικών υπηρεσιών. Σε 19 κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο) και στην Κροατία μεταδίδονται συναφώς τηλεοπτικές ενημερωτικές εκπομπές, ενώ σε ακόμα μεγαλύτερο αριθμό χωρών (εξαιρούνται η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Σλοβακία και η Κροατία, στη δε Δανία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) ανάλογες ενημερωτικές εκπομπές μεταδίδονται και μέσω ραδιοφώνου.

Γράφημα 2.2.5: Ενημέρωση σχετικά με τις υπηρεσίες παροχής υποστήριξης για γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ στην ΕΕ-27 και στην Κροατία, 2012

Πηγή: Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Μάρτιος–Απρίλιος 2012 και η αναθεώρησή τους τον Νοέμβριο του 2012.

Το σύνολο σχεδόν των κρατών μελών παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης γυναικών που έχουν πέσει θύματα περιστατικών ΣΒ σε άλλες γλώσσες, όπως είναι οι γλώσσες των μειονοτήτων και η αγγλική

γλώσσα. Μεταξύ των πλέον συχνά χρησιμοποιούμενων γλωσσών μειονοτήτων περιλαμβάνονται η γαλλική, η ισπανική, η τουρκική, η αραβική και η ρωσική.

Συστάσεις

- Ενημέρωση σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης πρέπει να παρέχεται:
 - στους δικτυακούς τόπους των αρμόδιων δημόσιων υπηρεσιών και των φορέων παροχής υπηρεσιών σε γυναίκες
 - με τη χρήση εναλλακτικών, προερχόμενων από τον καθημερινό λόγο διατυπώσεων
 - για γυναίκες με προβλήματα ακοής ή όρασης
 - σε ευρύ φάσμα χώρων, περιλαμβανομένων των σχολείων και των υγειονομικών εγκαταστάσεων
 - με τη χρήση ποικίλων μορφότυπων
 - ανά τακτά χρονικά διαστήματα.
- Πρέπει να διασφαλίζεται η βασική χρηματοδότηση των υπηρεσιών που απευθύνονται σε γυναίκες προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να δημοσιοποιούν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους και να ενημερώνουν επί θεμάτων ασφάλειας και παροχής υποστήριξης.

2.2.6. Ειδικές αστυνομικές μονάδες ή ομάδες δράσης για την υποστήριξη των θυμάτων

Ειδικές αστυνομικές μονάδες ή ομάδες δράσης παρέχουν υποστήριξη ασφαλείας σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης ή σε καταστάσεις κρίσης με στόχο την προστασία των γυναικών. Ο πρωταρχικός ρόλος αυτών των μονάδων ή ομάδων είναι η παροχή προστασίας σε γυναίκες, ειδικότερα δε σε γυναίκες θύματα ΣΒ. Τα στελέχη αυτών των μονάδων ή ομάδων πρέπει να καθιστούν σαφές στους δράστες ότι οι αρχές είναι αποφασισμένες να πατάξουν τη ΣΒ ενώ με τη δράση τους μπορούν να συμβάλουν στην επιτυχή έκβαση μιας αστυνομικής έρευνας ή μιας ποινικής δίωξης. Τόσο οι ειδικοί εμπειρογνώμονες όσο και οι μάχιμοι αστυνομικοί συμβάλλουν καθοριστικά στην προσαγωγή των δράστών ΣΒ στη δικαιοσύνη.

16 κράτη μέλη αναφέρουν ότι διαθέτουν ειδικές αστυνομικές μονάδες / προσωπικό (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σου-

ηδία, Ηνωμένο Βασίλειο), δεν έχουν όμως παράσχει στο σύνολό τους εθνικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των ειδικών μονάδων / ομάδων δράσης που έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση προκειμένου να υποστηρίζουν γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ. Οκτώ κράτη μέλη (Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Ιρλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα και Πορτογαλία) δήλωσαν τον ακριβή αριθμό των ειδικών αστυνομικών μονάδων που διαθέτουν, ενώ έξι κράτη μέλη (Βέλγιο, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Αυστρία και Σλοβενία) διαθέτουν στοιχεία σχετικά με το εξειδικευμένο προσωπικό που στελεχώνει τις εν λόγω μονάδες ή ομάδες. Σε εννέα κράτη μέλη (Δανία, Ιρλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία και Σουηδία), ειδικές αστυνομικές μονάδες / ομάδες δράσης καλύπτουν το σύνολο της επικράτειας, στο δε Βέλγιο το μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Σε δύο κράτη μέλη (Τσεχική Δημοκρατία και Ισπανία) καλύπτονται ορισμένες μόνο περιοχές.

Συστάσεις

- Ειδικά εκπαιδευμένο στέλεχος πρέπει να υπηρετεί σε κάθε αστυνομική διεύθυνση ή/και πρέπει να λειτουργεί μονάδα που θα διασφαλίζει ότι το σύνολο των μάχιμων αστυνομικών διαθέτει τις απαιτούμενες βασικές γνώσεις για την αντιμετώπιση περιστατικών ΣΒ και είναι εξοικειωμένοι με τα σχετικά πρωτόκολλα παρέμβασης και παροχής προστασίας.
- Τα πρωτόκολλα πρέπει, μεταξύ άλλων, να διαλαμβάνουν σχετικά με:
 - την ταχεία απόκριση με στόχο την προστασία των γυναικών από νέα περιστατικά βίας, περιλαμβανομένης, εάν κριθεί αναγκαίο, της σύλληψης των δραστών
 - τη διεξαγωγή εξονυχιστικών ερευνών που καταλήγουν στην άσκηση ποινικών διώξεων.
- Κάθε αστυνομική διεύθυνση πρέπει να διαθέτει ειδικές αστυνομικές μονάδες αρμόδιες για τη διεξαγωγή ή την υποστήριξη ερευνών, τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και την επιτυχή προετοιμασία της ποινικής δίωξης των δραστών υποθέσεων ΣΒ.
- Πρέπει να αναπτυχθούν σχέσεις στενής συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης σε γυναίκες.

2.2.7. Νομική συνδρομή στα θύματα

Μεταξύ των υπηρεσιών που πρέπει να παρέχονται προκειμένου οι γυναίκες θύματα ΣΒ να ανακάμπτουν και να επιχειρούν μια νέα αρχή περιλαμβάνονται η υποβολή αίτησης ασφαλιστικών μέτρων ή έκδοσης εντολής προστασίας, η άσκηση αγωγής διαζυγίου, η επίλυση προβλημάτων που συνδέονται με την επιμέλεια των παιδιών ή τις επαφές με τα παιδιά, καθώς και η παροχή νομικών συμβουλών σε θέματα δικαιωμάτων των μεταναστών ή δικαιωμάτων διαμονής. Οι εν λόγω υπηρεσίες νομικής συνδρομής πρέπει να παρέχονται χωρίς χρέωση ή με προσιτή χρέωση, και να είναι προσβάσιμες από γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ.

Η παροχή των ενδεδειγμένων νομικών συμβουλών αποτελεί σημαντικό προαπαιτούμενο προκειμένου οι γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ να είναι σε θέση να ασκήσουν το δικαίωμά τους για προστασία και για μια νέα αρχή. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι υπηρεσίες αυτές να παρέχονται από νομικούς με ειδίκευση σε θέματα ΒΚΓ, περιλαμβανομένης της ΣΒ.

Επισκόπηση στοιχείων: Νομική συνδρομή προς τα θύματα παρέχεται χωρίς χρέωση ή με μειωμένη χρέωση στην πλειονότητα των κρατών μελών και στην Κροατία (χωρίς χρέωση στο Βέλγιο, στη Δανία, στην Ελλάδα, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Ιταλία, στην Κύπρο, στη Λετονία, στη Λιθουανία, στην Ουγγαρία, στη Μάλτα, στην Αυστρία,

στη Ρουμανία, στη Φινλανδία και στην Κροατία, ενώ με μειωμένη χρέωση στη Βουλγαρία, στην Τσεχική Δημοκρατία, στην Εσθονία, στην Ιρλανδία, στη Λετονία, στην Πολωνία, στην Πορτογαλία, στη Σλοβενία, στη Σλοβακία, στη Σουηδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο). Σε ορισμένες περιπτώσεις, το κόστος των εν λόγω υπηρεσιών συνδέεται με το εισόδημα του θύματος (Ιρλανδία, Μάλτα και Σλοβενία).

Ωστόσο, η συγκρισιμότητα των στοιχείων είναι περιορισμένη λόγω των διαφορών στον ορισμό της παροχής της συγκεκριμένης υπηρεσίας. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο οι υπηρεσίες νομικής συνδρομής παρέχονται από προσωπικό που διαθέτει ειδική εκπαίδευση στον χειρισμό υποθέσεων γυναικών θυμάτων ΣΒ. Στη Φινλανδία, παρατηρείται αλληλεπικάλυψη αρμοδιοτήτων όσον αφορά την παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας και άλλων τύπων νομικών υπηρεσιών, η δε ενημέρωση των θυμάτων δεν είναι κεντρικά ελεγχόμενη από συγκεκριμένο φορέα, με αποτέλεσμα η νομική συνδρομή να παρέχεται τόσο από το κέντρο αντιμετώπισης βιασμών όσο και από τα γενικά κέντρα παροχής βοήθειας σε θύματα εγκληματικών ενεργειών. Στις Κάτω Χώρες, δεν παρέχεται ειδική νομική συνδρομή σε γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ, όμως λειτουργούν ορισμένες οργανώσεις οι οποίες παρέχουν υποστήριξη σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας (Slachtofferhulp Nederland). Στην Πολωνία, οι εισαγγελικοί λειτουργοί ή ειδικοί φορείς παρέχουν νομικές συμβουλές χωρίς χρέωση σε γυναίκες

θύματα ΕΒ. Στη Γερμανία, οι γυναίκες καλούνται να καταβάλουν αμοιβή για τις νομικές συμβουλές που λαμβάνουν και τα σχετικά ποσά επιστρέφονται εν όλω ή εν μέρει κατόπιν υποβολής αιτήσεως και κατόπιν αξιολογήσεως επί τη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων. Στην Ισπανία, οι γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ δικαιούνται εκ του νόμου άμεσης νομικής συνδρομής. Πρέπει, ωστόσο, να υποβάλουν αίτηση για την παροχή νομικής συνδρομής χωρίς χρέωση. Το αίτημα εξετάζεται με βάση το εισόδημα της εκάστοτε αιτούσας και, σε περίπτωση απόρριψης, η γυναίκα πρέπει να καταβάλει αμοιβή για τις παρεχόμενες υπηρεσίες νομικής συνδρομής. Στη Σουηδία, όπου η παροχή νομικής συνδρομής προβλέπεται διά νόμου, μόνον οι πρώτες δύο ώρες της συνομιλίας μεταξύ του παρέχοντος υπηρεσίες νομικής συνδρομής και του θύματος χρεώνονται με μειωμένη χρέωση. Το θύμα εγκληματικής ενέργειας μπορεί επίσης να ζητήσει

τις παρεχόμενες χωρίς χρέωση υπηρεσίες νομικού συμβούλου ζημιωθέντος μέρους μετά τη διεξαγωγή προκαταρκτικής έρευνας σχετικά με το έγκλημα ⁽¹⁸⁾.

Σε 14 κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Δανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο), υπηρεσίες νομικής συνδρομής παρέχονται στο σύνολο της επικράτειας. Σε 10 κράτη μέλη (Δανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβενία και Σλοβακία) και στην Κροατία, υπηρεσίες νομικής συνδρομής παρέχονται στο μεγαλύτερο μέρος της επικράτειας. Στο Λουξεμβούργο, οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχονται μόνο στην πρωτεύουσα, ενώ στην Τσεχική Δημοκρατία μόνο στις μεγάλες πόλεις.

Συστάσεις

- Οι υπηρεσίες νομικής συνδρομής:
 - πρέπει να παρέχονται χωρίς χρέωση
 - πρέπει να παρέχονται από προσωπικό ειδικά εκπαιδευμένο στην υποστήριξη γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ
 - εφόσον η νομική συνδρομή παρέχεται από τακτικές νομικές υπηρεσίες, οι αρμόδιοι νομικοί σύμβουλοι πρέπει να διαθέτουν κατάρτιση σε θέματα ΣΒ
 - πρέπει να περιλαμβάνουν τη στέγαση, τη διευθέτηση περιουσιακών θεμάτων, τη διευθέτηση οικονομικών θεμάτων, την επιμέλεια των παιδιών και άλλα συναφή θέματα και να διασφαλίζουν την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών και την ικανοποίηση των αναγκών τους.
- Η νομική συνδρομή για το σύνολο των αιτήσεων έκδοσης εντολών προστασίας πρέπει να παρέχεται χωρίς χρέωση και να είναι εύκολα προσβάσιμη

2.2.8. Προγράμματα υποστήριξης της ένταξης ή της επανένταξης γυναικών στην αγορά εργασίας

Μια μορφή υποστήριξης που μπορεί να συμβάλει στην ανάκαμψη γυναικών θυμάτων ΣΒ είναι τα προγράμματα απασχόλησης που αφορούν ειδικά τις γυναίκες θύματα ΣΒ και τις βοηθούν να ενταχθούν ή να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας. Η παροχή υπηρεσιών στον τομέα της απασχόλησης θεωρείται μέτρο ζωτικής σημασίας, καθώς η απασχόληση μπορεί να καταστήσει τις γυναί-

κες ανεξάρτητες και να τις βοηθήσει να αποφύγουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια.

Έξι κράτη μέλη (Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λιθουανία και Αυστρία) και η Κροατία εφαρμόζουν ειδικά προγράμματα απασχόλησης τα οποία συνδράμουν τις γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ στην προσπάθειά τους να ενταχθούν ή να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας. Τα προγράμματα αυτά εφαρμόζονται στο σύνολο της επικράτειας (Αυστρία) ή στο μεγαλύτερο μέρος της (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία και Κροατία), ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη (Ιταλία και Αυστρία) διευθύνονται από κέντρα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γυναίκες. Δεν

υπάρχουν στοιχεία σχετικά με την έκταση της εφαρμογής ανάλογων προγραμμάτων σε περιφερειακό επίπεδο στη Γαλλία και στη Λιθουανία. Αρκετά κράτη μέλη (Βουλγαρία, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Μάλτα, Πολωνία και Σουηδία) παρέσχον στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή προγραμμάτων απασχόλησης που απευθύνονται στο σύνολο του πληθυσμού, περιλαμβανομένων των γυναικών θυμάτων ΣΒ (Βουλγαρία, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Μάλτα, Πορτογαλία και Σουηδία). Στη Μάλτα εφαρμόζεται ένα πρόγραμμα απασχόλησης για το σύνολο του πληθυσμού το οποίο απευθύνεται σε μέλη ομάδων που

υφίστανται δυσμενείς διακρίσεις. Στην Ιρλανδία, εφαρμόζονται αφενός προγράμματα τα οποία απευθύνονται στο σύνολο του πληθυσμού και, αφετέρου, ειδικό πρόγραμμα για γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ ⁽¹⁹⁾. Στην Ισπανία, παρέχεται οικονομική βοήθεια σε γυναίκες οι οποίες δεν έχουν κριθεί επιλέξιμες για ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας ⁽²⁰⁾.

Συστάσεις

- Τα προγράμματα απασχόλησης και κατάρτισης πρέπει:
 - να παρέχονται από προσωπικό πλήρως καταρτισμένο σε θέματα ΒΚΓ και ΣΒ (στο πλαίσιο ειδικής ή γενικής συναφούς υπηρεσίας)
 - να παρέχονται σε τακτική βάση
 - να είναι πρόσφορα για την ένταξη και την επανένταξη στην αγορά εργασίας
 - να παρέχουν υποστήριξη σε πολλές γλώσσες
 - να παρέχονται στο σύνολο των περιφερειών.
- Εκτός από την παροχή προγραμμάτων απασχόλησης, πρέπει να παρέχεται και εισοδηματική στήριξη για ορισμένο χρονικό διάστημα χωρίς υποχρέωση εκ μέρους της δικαιούχου για αναζήτηση εργασίας.
- Πρέπει να καταρτισθούν κριτήρια ποιότητας βάσει των οποίων θα αξιολογούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα τα εν λόγω προγράμματα.

2.2.9. Υγειονομικά πρωτόκολλα για τα θύματα ΣΒ

Τα υγειονομικά πρωτόκολλα, τα οποία θέτουν τα πρότυπα που διέπουν τις διαδικασίες εξέτασης, παραπομπής, παρέμβασης, τεκμηρίωσης και αξιολόγησης. Τα υγειονομικά πρωτόκολλα αποτελούν τις αποκρίσεις των επαγγελματιών υγείας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας των γυναικών θυμάτων ΣΒ, πρέπει δε κατά την κατάρτισή τους να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές ανάγκες της συγκεκριμένης κατηγορίας γυναικών. Οι υπηρεσίες υγείας που παρέχονται βάσει αυτών των πρωτοκόλλων είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διακρίνονται για την υψηλή τους ποιότητα, να διασφαλίζουν την ασφάλεια των γυναικών και να τις βοηθούν να ανακάμψουν.

Ένδεκα κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Λετονία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Σλοβακία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο) και η Κροατία

ανέφεραν ότι εφαρμόζουν εθνικά υγειονομικά πρωτόκολλα. Οκτώ κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Ισπανία, Κύπρος, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο) εφαρμόζουν εθνικά πρωτόκολλα σε όλα τα αναγνωρισμένα υγειονομικά ιδρύματα: νοσοκομεία, κέντρα εξυπηρέτησης έκτακτων περιστατικών, κέντρα υπηρεσιών μητρότητας, κέντρα υπηρεσιών αναπαραγωγικής υγείας, κέντρα υπηρεσιών γενικών ιατρών και υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Εννέα κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο) και η Κροατία εφαρμόζουν εθνικά υγειονομικά πρωτόκολλα στα νοσοκομεία και στα κέντρα εξυπηρέτησης έκτακτων περιστατικών. Η Λετονία εφαρμόζει εθνικά υγειονομικά πρωτόκολλα μόνο στις υπηρεσίες αναπαραγωγικής υγείας, η δε Φινλανδία μόνο στις υπηρεσίες μητρότητας. Η Κροατία και η Ιρλανδία δεν εφαρμόζουν υγειονομικά πρωτόκολλα στις υπηρεσίες αναπαραγωγικής υγείας

και στις υπηρεσίες γενικών ιατρών. Επιπλέον, η Κροατία δεν εφαρμόζει υγειονομικά πρωτόκολλα στις υπηρεσίες μητρότητας και στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Συστάσεις

- Πρέπει να θεσπισθούν εθνικά υγειονομικά πρωτόκολλα για την παροχή υπηρεσιών από συγκεκριμένες κατηγορίες επαγγελματιών υγείας, ιδίως από τους γενικούς ιατρούς, το προσωπικό των νοσοκομείων, τους ψυχολόγους/ψυχιάτρους, τους παρέχοντες υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού, όπως είναι οι μαίες, και τους επισκέπτες νοσηλευτές.
- Οι γενικοί ιατροί / οικογενειακοί ιατροί πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλη εκπαίδευση προκειμένου να εντοπίζουν και να ικανοποιούν τις ανάγκες των γυναικών θυμάτων βίας. Πρέπει επίσης να εξοικειώνονται με τη χρήση των υγειονομικών πρωτοκόλλων.
- Σε κάθε νοσοκομείο πρέπει να υπάρχει ένα ειδικευμένο και κατάλληλα εκπαιδευμένο μέλος του προσωπικού που θα μεριμνά προκειμένου το σύνολο του νοσηλευτικού προσωπικού:
 - να είναι κατάλληλα εξοπλισμένο για τον εντοπισμό και τη δέουσα απόκριση στις ανάγκες της σωματικής και ψυχικής υγείας γυναικών που έχουν υποστεί ΣΒ
 - να διαθέτει βασικές γνώσεις σχετικά με τη ΣΒ
 - να γνωρίζει τα πρωτόκολλα παρέμβασης ή προστασίας.
- Πρέπει να παρέχεται σε τακτική βάση κατάρτιση στο προσωπικό σχετικά με τη χρήση και επωφελή εφαρμογή πρωτοκόλλων.
- Τα πρωτόκολλα πρέπει να διευθετούν τα ακόλουθα θέματα:
 - θέσπιση προτύπων για συνήθη έρευνα, εκτίμηση και αξιολόγηση
 - έντυπα τεκμηρίωσης, περιλαμβανομένης της φωτογραφικής τεκμηρίωσης
 - εφαρμογή της αρχής της εμπιστευτικότητας με στόχο τη διασφάλιση της ασφάλειας και της προστασίας των γυναικών θυμάτων βίας ⁽²¹⁾
 - θέσπιση προτύπων για την αποθήκευση αρχείων / την προστασία της ιδιωτικής ζωής / τη χρησιμοποίηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών
 - υποβολή εκθέσεων σχετικά με περιστατικά ΣΒ στις αρμόδιες αρχές
 - στο πλαίσιο της βασικής εκπαίδευσης των επαγγελματιών υγείας πρέπει να παρέχεται κατάρτιση σχετικά με τη ΒΚΓ/ΕΒ (με νομοθετική κατοχύρωση της σχετικής υποχρέωσης).

2.2.10. Συντονισμός του συστήματος δημόσιων υπηρεσιών υποστήριξης

Ο συντονισμός του συστήματος δημόσιων υπηρεσιών υποστήριξης υλοποιείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ο συντονισμός σε εθνικό επίπεδο είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση του συντονισμού σε όλα τα επιμέρους επίπεδα. Η ύπαρξη σχετικής

πρόνοιας στα εθνικά συστήματα δράσης είναι ενδεικτική της μέριμνας για την επίτευξη εθνικού συντονισμού σε επίπεδο λήψης πολιτικών αποφάσεων.

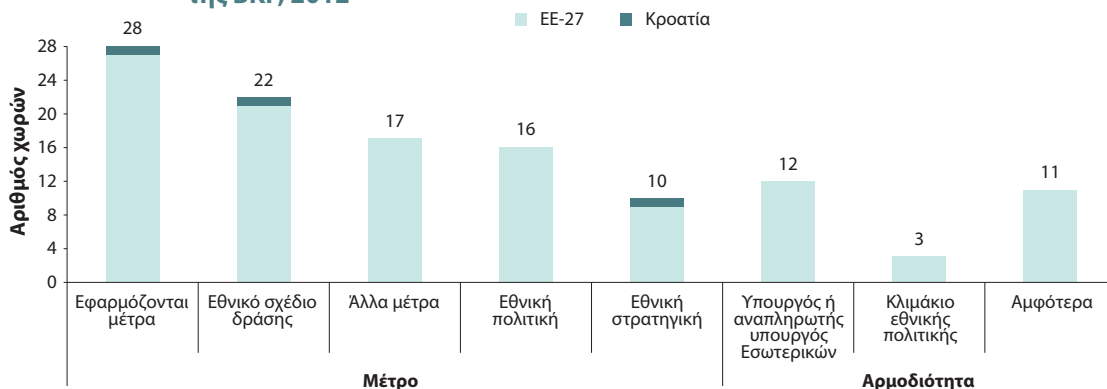
Τα 27 κράτη μέλη και η Κροατία υλοποιούν εθνικό συντονισμό του συστήματος δημόσιων υπηρεσιών υποστήριξης: εθνικό σχέδιο δράσης, εθνική στρατηγική και άλλα μέτρα. Εικοσιπέντε κράτη μέλη (όλα πλην της Αυστρίας και της Ρουμανίας) και η Κροατία έχουν καταρτίσει ΕΣΔ ή εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της ΒΚΓ ή

της ΕΒ. Στην Αυστρία και στη Ρουμανία, η έλλειψη ΕΣΔ ή/και εθνικής στρατηγικής αντισταθμίζεται με την εφαρμογή άλλων μέτρων για την καταπολέμηση της ΒΚΓ ή της ΕΒ. 16 κράτη μέλη (Δανία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λουξεμβούργο,

Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο) εφαρμόζουν εθνικές πολιτικές για τον συντονισμό της παροχής υπηρεσιών υποστήριξης σε τοπικό επίπεδο. Τα υπόλοιπα ένδεκα κράτη μέλη και η Κροατία δεν έχουν αναπτύξει ανάλογη δομή.

Γράφημα 2.2.6: Μέτρα που λαμβάνονται στην ΕΕ-27 και στην Κροατία για την καταπολέμηση της ΒΚΓ, 2012

Πηγή: Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Μάρτιος-Απρίλιος 2012 και η αναθεώρησή τους τον Νοέμβριο του 2012.

Συστάσεις

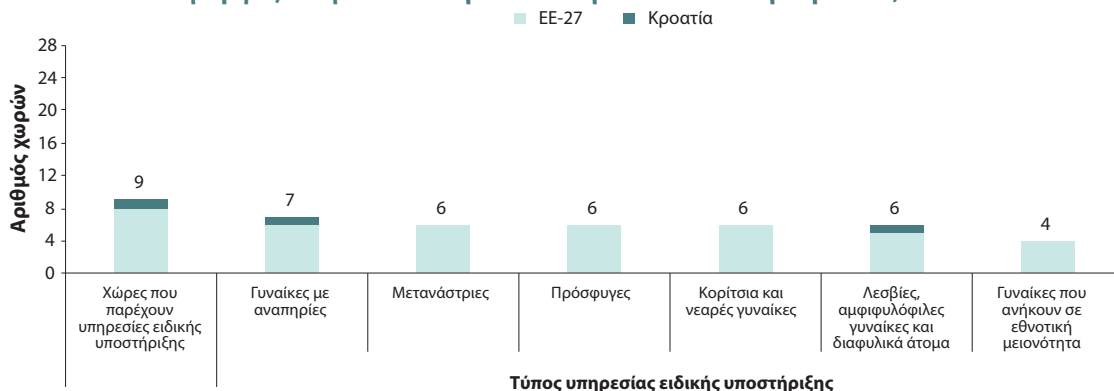
- Παροχή ενός επαρκώς χρηματοδοτούμενου δικτύου υπηρεσιών σε γυναίκες το οποίο θα παρέχει συνεπή υπηρεσία τόσο εντός όσο και πέραν του πλαισίου των συναφών υπηρεσιών.
- Επίτευξη συμφωνίας όσον αφορά τον ορισμό της ΣΒ και αντιμετώπιση της ΒΚΓ με βάση το φύλο.
- Διασφάλιση της ενεργού συμμετοχής όλων των συναφών φορέων, περιλαμβανομένων των ΜΚΟ που παρέχουν υποστήριξη σε γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ και στα παιδιά τους.
- Αναγνώριση της ειδημοσύνης των εξειδικευμένων ΜΚΟ.
- Κατάρτιση πρωτοκόλλων, τα οποία θα πρέπει να διαλαμβάνουν σχετικά με:
 - την ανταλλαγή πληροφοριών, την κατοχύρωση της εμπιστευτικότητας και την έκδοση σχετικών αδειών
 - τους ρόλους και τις μεθόδους εργασίας, περιλαμβανομένης της συνεργασίας
 - διαβούλευση με γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών βίας και με τα παιδιά τους.
- Κατάρτιση συμφωνιών για μακροπρόθεσμους στόχους και βασικούς στόχους συνεργασίας.
- Διασφάλιση της απαιτούμενης χρηματοδότησης για την υποστήριξη των φόρουμ συντονισμού.
- Τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση.

2.2.11. Ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης ευάλωτων ομάδων

Συγκεκριμένες ομάδες γυναικών θυμάτων ΣΒ αποδεικνύονται περισσότερο ευάλωτες σε σχέση με άλλες συνεπεία των ιδιαίτερων αναγκών τους, καθόσον αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές δυσμενών διακρίσεων. Οι ανάγκες των εν λόγω γυναικών πρέπει να ικανοποιούνται μέσω της παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης τόσο στο στάδιο κατά το οποίο καθίστανται θύματα ΣΒ όσο και στο στάδιο που έπεται ενός περιστατικού ΣΒ. Μεταξύ των αναγκών αυτών περιλαμβάνονται η παροχή γλωσσικής υποστήριξης, οι υπηρεσίες εξασφάλισης προσβασιμότητας, για παράδειγμα η πρόσβαση σε αναπηρικό αμαξίδιο, οι υπηρεσίες υποστήριξης γυναικών με προβλήματα όρασης και ακοής, καθώς και η διάθεση προσωπικού που μπορεί να παράσχει υπηρεσίες σε γυναίκες με μαθησιακές δυσκολίες. Οι υπηρεσίες αυτές απαιτούν ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, κέντρα διασφάλισης προσβασιμότητας ή άλλες παροχές.

Σε 19 κράτη μέλη δεν εντοπίστηκαν υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης σε γυναίκες που αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές δυσμενών διακρίσεων. Σε οκτώ κράτη μέλη (Γερμανία, Ισπανία, Κύπρος, Αυστρία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) και στην Κροατία λειτουργεί τουλάχιστον μία υπηρεσία ειδικής υποστήριξης για γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ και αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές δυσμενών διακρίσεων. Σε τρία από αυτά (Ισπανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο), λειτουργούν υπηρεσίες για όλες τις ομάδες γυναικών —μετανάστριες, γυναίκες που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες, πρόσφυγες, λεσβίες, αμφιφυλόφιλες γυναίκες και διαφυλικά άτομα, γυναίκες με αναπηρίες, κορίτσια και νεαρές γυναίκες. Περιορισμένου εύρους ανάλογες υπηρεσίες παρέχουν δύο κράτη μέλη (Κύπρος και Σλοβενία) και η Κροατία. Η πλειονότητα των υπηρεσιών υποστήριξης παρέχεται σε καταφύγια γυναικών και σε κέντρα γυναικών για γυναίκες που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ.

Γράφημα 2.2.7: Παρεχόμενες υπηρεσίες σε ομάδες γυναικών που αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές δυσμενών διακρίσεων στην ΕΕ-27 και στην Κροατία, 2012

Πηγή: Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Μάρτιος–Απρίλιος 2012 και η αναθεώρησή τους τον Νοέμβριο του 2012.

Συστάσεις

- Η παροχή των εν λόγω υπηρεσιών πρέπει να γίνεται με γνώμονα την προσφορότητά τους για την κάλυψη των πρόσθετων αναγκών των γυναικών οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ και αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές δυσμενών διακρίσεων, περιλαμβανομένων:
 - της κατάρτισης του αρμόδιου προσωπικού σε τακτική βάση προκειμένου να είναι σε θέση να ικανοποιεί τις πρόσθετες ανάγκες
 - της παροχής συμβουλών / συμβουλευτικών υπηρεσιών / πληροφοριών στις εκάστοτε αντίστοιχες μειονοτικές γλώσσες
 - της άρσης των εμποδίων πρόσβασης σε υπηρεσίες μέσω της παροχής κατάλληλων μορφών συνδρομής και προσαρμογής, της μιμικής γλώσσας, της πρόσβασης σε αναπηρικά αμαξίδια και της παροχής υποστήριξης σε γυναίκες με μαθησιακά προβλήματα.

3. Συμπεράσματα και συστάσεις σχετικά με τη βελτίωση των υπηρεσιών υποστήριξης προς τα θύματα

Η παροχή ειδικών υπηρεσιών υποστήριξης σε γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας είναι ζωτικής σημασίας για την προστασία τους από τη βία, την ανάκαμψή τους και τη διασφάλιση των προϋποθέσεων για μια νέα αρχή. Πρόκειται για έναν από τους τρεις στρατηγικούς στόχους της BPfA για την καταπολέμηση της ΒΚΓ, στο πλαίσιο του οποίου τα κράτη καλούνται να λάβουν ολοκληρωμένα μέτρα για την πρόληψη και εξάλειψη της ΒΚΓ. Παρά την πρόοδο που καταγράφεται όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης σε γυναίκες θύματα ΕΒΚΓ στην ΕΕ, πρέπει να υλοποιηθούν πιο στοχευμένες δράσεις. Η προσφάτως εγκριθείσα οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα και την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικότητας θα συμβάλει στην επίτευξη αυτού του στόχου.

Συμπεράσματα και συστάσεις σχετικά με τα νομοθετικά μέτρα και τα μέτρα πολιτικής για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας κατά γυναικών

Τα κράτη μέλη της ΕΕ και η Κροατία εφαρμόζουν κοινή προσέγγιση για την αντιμετώπιση της ΒΚΓ ως προβλήματος ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας των φύλων. Τα εθνικά σχέδια δράσης των κρατών μελών της ΕΕ και της Κροατίας καταρτίζονται με γνώμονα την εν λόγω κοινή προσέγγιση. Ωστόσο, ορισμένα νομικά μέτρα για την καταπολέμηση της ΕΒΚΓ θεσπίζονται ενίοτε με γνώμονα το γενικό πλαίσιο προστασίας της οικογένειας και όχι με βάση τα προτάγματα της κοινής προσέγγισης περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας των φύλων. Η ποινικοποίηση της ΕΒΚΓ είναι ασφαλώς σημαντική, όμως μια ουδέτερη ως προς το φύλο προσέγγιση ενδέχεται να αποδειχθεί απρόσφορη όσον αφορά τη ριζική αντιμετώπιση της βίας των ανδρών σε βάρος των γυναικών. Επί του

παρόντος, μόνον τέσσερα κράτη μέλη (Ισπανία, Γαλλία, Πορτογαλία και Σουηδία) έχουν ποινικοποιήσει την ΕΒΚΓ ως αυτοτελώς διωκόμενη μορφή βίας με βάση το φύλο.

Η αποτελεσματικότητα της ποινικοποίησης της ΕΒΚΓ προϋποθέτει την εφαρμογή των ποινικών νόμων και την επιβολή των προβλεπόμενων ποινών. Παρά τη διεύρυνση της ποινικοποίησης των επιμέρους μορφών ΕΒΚΓ, η εφαρμογή των σχετικών ποινικών νόμων εξακολουθεί να χωλαίνει, καθώς ο αριθμός των ποινικών διώξεων παραμένει χαμηλός σε σχέση με τις καταγγελλόμενες περιπτώσεις επεισοδίων ΕΚΒΓ και οι επιβαλλόμενες ποινές σπανίως λειτουργούν ως μέσο γενικής πρόληψης της διωκόμενης συμπεριφοράς. Η αντιμετώπιση των αδυναμιών της ποινικοποίησης απαιτεί την κατάργηση όλων των εξαιρέσεων που απαντούν σε γενικούς και ειδικούς ποινικούς νόμους, περιλαμβανομένης εκείνης που διασφαλίζει τον δημόσιο χαρακτήρα κάθε ποινικής δίωξης, καθώς και την κατάργηση της υποχρέωσης των θυμάτων να ασκούν έγκληση για την άσκηση ποινικής δίωξης ή να υποκαθιστούν τον δημόσιο κατηγορο από ιδιώτη πριν από την έναρξη της ποινικής έρευνας. Περαιτέρω, η ποινικοποίηση με βάση το φύλο διασφαλίζει την αναγνώριση της ΕΒΚΓ ως πρακτικής που συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις και την αντιμετώπισή της με την ίδια σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζεται η βία κατά δημόσιων αγαθών. Εξίσου σημαντική παράμετρο αποτελεί η εφαρμογή των ποινικών νόμων και η επιβολή ποινών, καθώς η αρνησιδικία αποτελεί μείζονα λόγο προαγωγής της ατιμωρησίας⁽²²⁾. Η συνεπής εφαρμογή των σχετικών νόμων και η θεραπεία των αδυναμιών της ποινικοποίησης θα αποτελέσουν κρίσιμο δείκτη της δέσμευσης των κρατών μελών και της Κροατίας να εξαλείψουν την ΕΒΚΓ.

Το γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη αντιμετωπίζουν την ασφάλεια των γυναικών ως ζήτημα προτεραιότητας έχει ως συνέπεια τη σημαντική επέκταση της θέσπισης εντολών προστασίας. Η εφαρμογή αυτών των εντολών παρουσιάζει διακυμάνσεις, όπως άλλωστε και η τεκμηριωμένη αποτελεσματικότητά τους. Οι παρατηρούμενες αποκλίσεις οφείλονται εν μέρει στις αποκλίσεις μεταξύ

των νομικών συστημάτων των κρατών μελών της ΕΕ. Η άντληση διδαγμάτων από την εμπειρία άλλων κρατών μελών, καθώς και η ανταλλαγή και η υιοθέτηση ευεπίστων πρακτικών σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην υπέρβαση των διαφορών και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των εντολών προστασίας.

Η εφαρμογή προγραμμάτων αναμόρφωσης των δραστηριοτήτων προβλέπεται από τη νομοθεσία 15 κρατών μελών, όμως παρόμοια προγράμματα δεν παρέχονται σε όλες τις περιπτώσεις. Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας τέτοιων προγραμμάτων παρουσιάζει δυσκολίες, καθώς ελάχιστες αξιολογήσεις έχουν διεξαχθεί συναφώς. Εξάλλου, τα σχετικά πρότυπα χαρακτηρίζονται από έλλειψη συνέπειας, όπως και οι προσεγγίσεις που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη. Τα προγράμματα αναμόρφωσης δραστηριοτήτων δεν συνδυάζονται στο σύνολό τους με υπηρεσίες παροχής υποστήριξης σε γυναίκες θύματα βίας, παρότι ένας τέτοιος συνδυασμός αποτελεί ουσιώδες προαπαιτούμενο για τη διασφάλιση της ασφάλειας και της προστασίας των γυναικών. Για τους συγκεκριμένους τύπους προγραμμάτων έχουν καταρτισθεί κατευθυντήριες γραμμές⁽²³⁾ οι οποίες, εάν εγκριθούν, αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση της ασφάλειας των γυναικών και στην προσαγωγή των δραστηριοτήτων στη δικαιοσύνη.

Σε 25 κράτη μέλη και στην Κροατία εφαρμόζονται ήδη εθνικά σχέδια δράσης τα οποία περιλαμβάνουν στρατηγικές για τη μείωση της ΕΒΚΓ και παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τον βαθμό αντιμετώπισης του φαινομένου. Πρόκειται για ένα σημαντικό και ευπρόσδεκτο επίτευγμα. Η πλειονότητα των κρατών μελών και η Κροατία προβλέπουν στα οικεία εθνικά σχέδια δράσης σύστημα δημόσιας υποστήριξης για τον συντονισμό της πολιτικής τους για την καταπολέμηση της ΕΒ. Ωστόσο, ελάχιστα ΕΣΔ τυγχάνουν παρακολούθησης και αξιολόγησης. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητά τους στο πεδίο του συντονισμού του συστήματος δημόσιας υποστήριξης. Η βελτίωση του συντονισμού απαιτεί την κατάρτιση πρωτοκόλλων επί των πολιτικών και των διαδικασιών, περιλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συμμετοχή όλων των αρμόδιων φορέων, καθώς και την αναγνώριση της ειδημοσύνης των ΜΚΟ οι οποίες παρέχουν ειδικές υπηρεσίες σε γυναίκες θύματα ΕΒ και στα παιδιά τους. Εξίσου σημαντική είναι η διάθεση επαρκών ανθρωπίνων πόρων και χρηματοδότησης για την

υποστήριξη της παροχής της συγκεκριμένης υπηρεσίας και του συναφούς συντονισμού.

Συνιστάται όπως η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών για την καταπολέμηση της ΕΒΚΓ οι οποίες χαράσσονται στο πλαίσιο κατάρτισης των ΕΣΔ. Η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου προϋποθέτει ότι οι αρμόδιοι φορείς και αρχές συντονίζουν αποτελεσματικά τις πολιτικές, διευθετούν δεόντως τα ζητήματα φύλου και ενσωματώνουν τη διάσταση του φύλου στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων τους. Περαιτέρω, συνιστάται όπως τα ΕΣΔ υιοθετήσουν ολοκληρωμένη προσέγγιση για την καταπολέμηση της ΕΒΚΓ, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης που καλύπτουν όλες τις μορφές ΕΒΚΓ. Η αναγνώριση των κοινών χαρακτηριστικών μεταξύ όλων των μορφών ΕΒΚΓ ως αιτία και αποτέλεσμα της γενικότερης ανισότητας των φύλων αποτελεί αποτελεσματικότερο πλαίσιο αντιμετώπισης του προβλήματος σε σχέση με τη θέσπιση και εφαρμογή αποσπασματικών μέτρων για την αντιμετώπιση μιας μόνο μορφής βίας.

Παρά την έμφαση που τα κράτη μέλη και η Κροατία αποδίδουν στο πλαίσιο των ΕΣΔ στην κατάρτιση των επαγγελματιών παροχής υπηρεσιών υποστήριξης, η κατάρτιση αυτή συχνά δεν έχει συστηματικό χαρακτήρα, δεν περιλαμβάνεται στη βασική εκπαίδευση, δεν είναι υποχρεωτική και δεν υποχρηματοδοτείται. Εξάλλου, οι αποκλίνουσες εννοιολογικές προσεγγίσεις και οι αποκλίνοντες ορισμοί της ΕΒΚΓ καθιστούν ανέφικτη τη συλλογή στοιχείων, στρέφουν το ενδιαφέρον των σχεδίων δράσης και των εκθέσεων που εστιάζουν προς την οικογενειακή βία, περιλαμβανομένης της κακομεταχείρισης παιδιών, καθώς και στο πρόβλημα της κατάρτισης παρά στην ίδια την ΕΒΚΓ.

Συμπεράσματα και συστάσεις σχετικά με τη βελτίωση των υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων

Η παροχή ειδικών άμεσων και μακροπρόθεσμων υπηρεσιών είναι κεφαλαίωδους σημασίας για την υποστήριξη των πολύπλοκων αναγκών των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΕΒΚΓ, καθώς και των παιδιών τους. Οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να είναι προσιτές (χωρίς χρέωση, με κατάλληλη γεωγραφική κατανομή, σε πολλές

γλώσσες, φιλικές προς τα άτομα με αναπηρίες), μακροπρόθεσμα βιώσιμες και να παρέχονται από προσωπικό με ειδικότητα στην παροχή ειδικών συμβουλών και υποστήριξης επί θεμάτων ΕΒΚΓ. Οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να είναι προσβάσιμες από τις μετανάστριες, τις γυναίκες που ανήκουν σε μειονότητες και αναζητούν άσυλο ανεξαρτήτως του νομικού τους καθεστώτος, τις ηλικιωμένες γυναίκες, τις λεσβίες, τις αμφιφυλόφιλες γυναίκες και τα διαφυλικά άτομα, καθώς και τις γυναίκες με αναπηρίες. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η διασφάλιση της προστασίας του συνόλου των γυναικών από τη βία, καθώς και η δυνατότητα ανάκαμψης και νέας αρχής, περιλαμβανομένης της παγίωσης της οικονομικής τους ανεξαρτησίας, ενδεχομένως μέσω προγραμμάτων ένταξης ή επανένταξης στην αγορά εργασίας.

Το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών υποστήριξης διαφέρει σημαντικά μεταξύ των χωρών της ΕΕ από την άποψη της προσέγγισης, του εύρους κάλυψης, της ποιότητας και της γεωγραφικής κατανομής⁽²⁴⁾. Σε ορισμένες χώρες, οι υπηρεσίες που παρέχονται σε γυναίκες θύματα ΕΒΚΓ δεν έχουν σχεδιαστεί με βάση το φύλο αλλά αποτελούν μέρος των υπηρεσιών που παρέχονται στο σύνολο των θυμάτων ΕΒ. Η προσέγγιση αυτή δεν αντιμετωπίζει τις απώτερες αιτίες της ΒΚΓ και αντιστρατεύεται την άποψη ότι η ΒΚΓ αποτελεί μορφή δυσμενούς διάκρισης σε βάρος των γυναικών. Συνιστάται όπως οι παρεχόμενες υπηρεσίες ικανοποιούν τις συγκεκριμένες ανάγκες των γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους και σχεδιάζονται με γνώμονα τον προσδιορισμό έννοιας της ΕΒΚΓ με βάση το φύλο και στο πλαίσιο της προστασίας της ισότητας των φύλων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η βιώσιμη χρηματοδότηση, ιδίως των ειδικών υπηρεσιών που παρέχονται σε γυναίκες και στα παιδιά τους, εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό πρόβλημα. Η χρηματοδότηση έχει περικολπεί συνεπεία των πρόσφατων μέτρων λιτότητας για την αντιμετώπιση της χρηματοοικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα η παροχή αυτών των υπηρεσιών να έχει καταστεί περισσότερο επισφαλής από ποτέ στο διάστημα των τελευταίων τριών δεκαετιών. Η εφαρμογή διαδικασιών διαγωνισμού με γνώμονα τη μείωση του κόστους των συγκεκριμένων υπηρεσιών έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό των μικρών εξειδικευμένων ΜΚΟ, ενδέχεται δε να έχει αντίκτυπο στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών⁽²⁵⁾. Μολονότι τα κράτη μέλη και η Κροατία χρηματοδοτούν την παροχή ορισμένων ειδικών υπηρεσιών, η εν λόγω χρηματοδότηση δεν καλύπτει κατά κανόνα το σύνολο του κόστους, με αποτέλεσμα οι πάρο-

χοι των υπηρεσιών να πρέπει να αναζητούν πόρους για την κάλυψή του. Χωρίς νομικές εγγυήσεις και βιώσιμη χρηματοδότηση, οι υπηρεσίες υποστήριξης γυναικών θυμάτων ΣΒ θα παραμείνουν ευάλωτες.

Τα 27 κράτη μέλη και η Κροατία διαθέτουν ελάχιστα στοιχεία σχετικά με την αξιολόγηση της χρήσης και της ποιότητας των ειδικών υπηρεσιών. Ωστόσο, η έρευνα υποδεικνύει ότι η θέσπιση προτύπων και δεικτών για την αξιολόγηση της ποιότητας είναι εφικτή σε επίπεδο ΕΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΕ οφείλει να προωθήσει τη διαδικασία κατάρτισης των εν λόγω προτύπων και δεικτών με τη βοήθεια εμπειρογνομόνων, επαγγελματιών και ενδιαφερόμενων μερών και με βάση την υπάρχουσα εμπειρία.

Οι γυναικείες ΜΚΟ σε ολόκληρη την ΕΕ διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην παροχή των ειδικών υπηρεσιών. Τα ελάχιστα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης επισημαίνουν ότι οι όροι χρηματοδότησης δεν πρέπει να διακυβεύουν την ανεξαρτησία των σχετικών υπηρεσιών⁽²⁶⁾. Η χρηματοδότηση των γυναικείων ΜΚΟ που παρέχουν ειδικές υπηρεσίες υποστήριξης με παράλληλη αναγνώριση και σεβασμό της αυτονομίας τους αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για τη διασφάλιση της πλήρους υποστήριξης των γυναικών θυμάτων ΣΒ.

Συμπεράσματα και συστάσεις σχετικά με τη συλλογή στοιχείων για τη βία κατά γυναικών

Αρκετές μελέτες και ομάδες ειδικών ερευνητών (όπως το δίκτυο CAHRV το 2007, η μελέτη του 2008 του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Πρόληψης της Εγκληματικότητας HEUNI για λογαριασμό του Συμβουλίου της Ευρώπης και, πιο πρόσφατα, η ομάδα εμπειρογνομόνων WAVE το 2012) έχουν απευθύνει συστάσεις για τη βελτίωση της συλλογής στοιχείων. Οι συστάσεις που παρατίθενται κατωτέρω σχετικά με τα θέματα των ορισμών και των διαφόρων τύπων συλλογής στοιχείων συνάχθηκαν από τα συμπεράσματα των εν λόγω μελετών.

Προβλήματα ορισμών

Η επισκόπηση των διαθέσιμων στοιχείων σχετικά με την έκταση του φαινομένου της ΒΚΓ, οι στατιστικές για τα εγκλήματα και τα στοιχεία που προέρχονται από έρευνες υποδεικνύουν ότι οι ορισμοί των διαφόρων μορφών βίας που υιοθετούνται στις έρευνες, στα θεσμικά πλαίσια και

στα εθνικά νομικά συστήματα παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η σύγκριση διαφορετικών στοιχείων που αφορούν την ίδια ή περισσότερες χώρες.

Μία από τις βασικότερες δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για την άρση της εννοιολογικής σύγχυσης αφορά τη σύναψη συμφωνίας επί των εθνικών ορισμών και ταξινομήσεων που χρησιμοποιούνται κατά τη διεξαγωγή ερευνών και την κατάρτιση και δημοσίευση διοικητικών στατιστικών στοιχείων. Όλες οι μορφές βίας κατά γυναικών, περιλαμβανομένων των όρων «βία με βάση το φύλο», «βία κατά γυναικών» και «ενδοοικογενειακή βία» χρήζουν ορισμών. Απαιτείται επίσης κοινή εννοιολογική προσέγγιση των όρων που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τους διάφορους τύπους υπηρεσιών, π.χ. ποια έννοια έχουν οι όροι «καταφύγιο γυναικών», «τηλεφωνική γραμμή βοήθειας» ή «κέντρο γυναικών». Οι ορισμοί πρέπει να είναι συγκρίσιμοι στο σύνολο των κρατών μελών και να εφαρμόζονται με συνέπεια σε εθνικό, περιφερειακό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Οι ορισμοί πρέπει να συμφωνούνται στο πλαίσιο διαβούλευσης με το σύνολο των αρμοδίων φορέων, ιδρυμάτων/επαγγελματιών και μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Διοικητικά στοιχεία

Ενώ πολλά κράτη μέλη έχουν εγκαινιάσει διαδικασίες συλλογής στοιχείων για την έκταση του φαινομένου της ΒΚΓ με βάση πληθυσμιακά κριτήρια, η συλλογή διοικητικών στοιχείων με βάση τις παρεχόμενες υπηρεσίες στον τομέα της ΕΒΚΓ σπανίζει. Απαιτείται η βελτίωση της συλλογής στοιχείων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και στο πλαίσιο κάθε συναφούς φορέα.

Η επίτευξη συμφωνίας μεταξύ όλων των αρμόδιων φορέων και επαγγελματιών σχετικά με την αντιμετώπιση της συλλογής στοιχείων ως ζήτημα προτεραιότητας αποτελεί βασικό προαπαιτούμενο για την ενεργοποίηση διαδικασίας συστηματικής συλλογής στοιχείων. Μεταξύ των επόμενων ζωτικής σημασίας σταδίων περιλαμβάνονται ο προσδιορισμός των φορέων και των ιδρυμάτων που ασχολούνται με το πρόβλημα της ΒΚΓ, η αξιολόγηση του τύπου των διοικητικών στοιχείων που συλλέγουν τα κράτη μέλη, η σημασία που αποδίδεται στα ζητήματα της ΒΚΓ τα οποία συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα των φύλων και ο εντοπισμός των συστημάτων παραγωγής στοιχείων, των μεταβλητών και των

ταξινομήσεων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή διοικητικών στοιχείων.

Πολλοί φορείς που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς (αστυνομία, δικαστικές αρχές, νοσοκομεία, καταφύγια, κλπ.) ήδη παράγουν στοιχεία σχετικά με τη ΒΚΓ, χωρίς ωστόσο οι σχετικές διαδικασίες συλλογής στοιχείων να υπόκεινται σε συστηματικό συντονισμό. Το αποτέλεσμα είναι να μην εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες κατά τις ταξινομήσεις των συλλεγέντων στοιχείων. Ένας πραγματιστικός στόχος είναι η κατάρτιση ενιαίων ορισμών και η εφαρμογή ενιαίας μεθόδου καταγραφής των επιλεγισών μεταβλητών κάθε τομέα δραστηριότητας. Η επίτευξη του ανωτέρω στόχου θα διευκόλυνε τις συγκρίσεις τόσο μεταξύ φορέων της ίδιας χώρας όσο και μεταξύ φορέων περισσότερων χωρών. Ένας εθνικός κεντρικός φορέας (στατιστική υπηρεσία ή παρατηρητήριο) μπορεί να δραματίζει συντονιστικό ρόλο και να παρέχει περαιτέρω καθοδήγηση σε κάθε αρμόδιο φορέα. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση του προσωπικού που θα χειρίζεται τα συστήματα συλλογής στοιχείων στους επιμέρους αρμόδιους φορείς αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό βήμα.

Η ελάχιστη απαίτηση που πρέπει να διέπει τη συλλογή στοιχείων αφορά την ομαδοποίηση των στοιχείων του δράστη και του θύματος με βάση το φύλο και την ηλικία, τον προσδιορισμό του είδους της ασκηθείσας βίας, καθώς και της σχέσης μεταξύ θύματος και δράστη.

Έρευνες σχετικά με την έκταση του φαινομένου

Η διεξαγωγή ερευνών ανά τακτά χρονικά διαστήματα σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ είναι αναγκαία για την ολοκλήρωση της συλλογής αξιόπιστων διοικητικών στοιχείων στο πεδίο της ΒΚΓ.

Μεταξύ των στοιχείων που συλλέγονται (κατά περίπτωση, τα στοιχεία πρέπει να ομαδοποιούνται με βάση το φύλο και την ηλικία του θύματος και του δράστη και να καθορίζουν τον τύπο της ασκηθείσας βίας και τη σχέση μεταξύ του θύματος και του δράστη) περιλαμβάνονται:

- διά βίου και ετήσια ποσοστά πράξεων ΒΚΓ, περιλαμβανομένων των καθ' υποτροπή επεισοδίων βίας/της συχνότητας αυτών των επεισοδίων
- το είδος της ασκηθείσας βίας (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, άλλη)
- η βαρύτητα της ασκηθείσας βίας

- οι επιπτώσεις / ο αντίκτυπος της ασκηθείσας βίας (π.χ. επιπτώσεις στη σωματική ή/και την ψυχολογική υγεία, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις).

Η αξιοποίηση των συστάσεων για τη βελτίωση της συλλογής και της σύγκρισης στοιχείων του δικτύου CAHRV (2007), καθώς και των δύο πανευρωπαϊκών έργων συλλογής στοιχείων σχετικά με την έκταση του φαινομένου της ΒΚΓ (Eurostat, FRA), θα συμβάλει στην άρτια κατάρτιση της διαδικασίας επισκόπησης και κατάρτισης ερευνητικής μεθοδολογίας με παρόμοια ή τυποποιημένα ερωτήματα σχετικά με τη ΒΚΓ, η οποία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με τη χρήση κοινών θεματικών ενοτήτων στα 27 κράτη μέλη και στην Κροατία, στο πλαίσιο μεγάλης κλίμακας συναφών εθνικών ερευνών ή/και διεθνών ερευνών. Ο στόχος της συλλογής ακριβέστερων και πιο συγκρίσιμων στοιχείων σχετικά με τις καταγγελλόμενες και τις μη καταγγελλόμενες περιπτώσεις ΒΚΓ είναι η υλοποίηση μιας μακροπρόθεσμης διαδικασίας με τη συμμετοχή της υπό ευρεία έννοια επιστημονικής κοινότητας

των εμπειρογνομόνων και των ερευνητών της έκτασης του φαινομένου από το σύνολο των κρατών μελών και από την Κροατία.

Παρατηρητήρια χωρών

Εκτός από την κατάρτιση και τη χρήση κοινών ορισμών και μεθοδολογιών, η ίδρυση παρατηρητηρίων σε κάθε κράτος μέλος και στην Κροατία για τη συλλογή τυποποιημένων στοιχείων εικάζεται ότι θα συμβάλει στη συλλογή συγκρίσιμων και εναρμονισμένων στοιχείων, γεγονός που θα βελτίωνε σημαντικά το επίπεδο της ενημέρωσης σχετικά με το φαινόμενο της ΒΚΓ, καθώς και την προσφορότητα της υπό κατάρτιση πολιτικής και της στρατηγικής και των μέτρων για την εξάλειψή του. Η οργάνωση και ο καθορισμός των όρων λειτουργίας των παρατηρητηρίων πρέπει να βασίζονται στα πορίσματα των σχετικών επιστημονικών ερευνών και να στοχεύουν στη διασφάλιση της συλλογής έγκυρων και αξιόπιστων στοιχείων.

Σημειώσεις

¹ Ισπανική προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2002, «Good Practice Guide: To mitigate the effects of and eradicate violence against women», ES2002 EU.

² Συμπεράσματα του Συμβουλίου επί του εγγράφου «Review of the implementation by the Member States and the EU institutions of the Beijing Platform for Action», Doc. 14578/02, 2002, Βρυξέλλες.

³ Πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ III, «Estimation of intimate partner violence-related mortality in Europe — IPV EU_Mortality», Psytel Ingénierie de l'information, 2007.

⁴ Βλ. άρθρα 8 και 20 της Σύμβασης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, Council of Europe treaty series No 210, Κωνσταντινούπολη, 2011.

⁵ Εισηγητική έκθεση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, Στρασβούργο, 2011.

⁶ Martinez, M., Schröttle, M. et al., «State of European research on the prevalence of interpersonal violence and its impact on health and human rights», CAHRV, 2006.

⁷ Στις 12 Δεκεμβρίου 2012 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απέρριψε την πρόταση της Επιτροπής για τις ευρωπαϊκές στατιστικές σχετικά με την ασφάλεια από την εγκληματικότητα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλήθηκε να υποβάλει νέα πρόταση. Η απόφαση αυτή επηρεάζει κάθε μελλοντική συλλογή στοιχείων σχετικά με την εγκληματικότητα σε επίπεδο ΕΕ.

⁸ Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενημερωτικό δελτίο «Βία κατά των γυναικών — Πανευρωπαϊκή Έρευνα» (Gender-based violence against women — an EU-wide survey), διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/factsheet-gender-based-violence-against-women-eu-wide-survey>

⁹ Martinez, M., Schröttle, M. et al., «State of European research on the prevalence of interpersonal violence and its impact on health and human rights», CAHRV, 2006.

¹⁰ «Typology of protection for women victims of violence», Council of Europe Ad Hoc Committee on preventing and combating violence against women and domestic violence (CAHVIO), Στρασβούργο, 2009.

¹¹ Humphreys, C., Carter, R. et al., «The justice system as an arena for the protection of human rights for women and children experiencing violence and abuse», CAHRV, University of Osnabrück, 2006.

¹² Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, «Μελέτη σκοπιμότητας προκειμένου να αξιολογηθούν οι δυνατότητες, ευκαιρίες και ανάγκες τυποποίησης της νομοθεσίας των κρατών μελών όσον αφορά την βία κατά των γυναικών, τη βία κατά των παιδιών και τη βία κατά του γενετήσιου προσανατολισμού» (Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardise national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence), Βρυξέλλες, 2010.

¹³ Dearing, A., Haller, B. (eds.), *Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Βιέννη, 2000 και Haller, B., Hofinger, V., *Studien zur Prozessbegleitung*, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Βιέννη, 2007.

¹⁴ Βάση δεδομένων του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τη βία κατά των γυναικών.

¹⁵ Εισηγητική έκθεση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, Στρασβούργο, 2011.

¹⁶ Erturk, Y., «International legal obligation to provide support services for women victims of violence», Διάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης γυναικών θυμάτων βίας, Στρασβούργο, 2007, και «Final activity report» της Ομάδας Δράσης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, περιλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2008.

¹⁷ «Typology of protection for women victims of violence», Council of Europe Ad Hoc Committee on preventing and combating violence against women and domestic violence (CAHVIO), Στρασβούργο, 2009.

¹⁸ Σχετικά με τους όρους παροχής νομικής συνδρομής στη Σουηδία, βλ. <http://domstol.se/Funktioner/English/Legal-assistance/If-you-need-advice>

¹⁹ Ανάλογα προγράμματα δεν εφαρμόζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο, όμως στην Αγγλία παρέχεται υποστήριξη απασχόλησης με βάση τις ειδικές ανάγκες κάθε ενδιαφερομένου, περιλαμβανομένων των γυναικών που έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ.

²⁰ Άρθρο 27 της συνταγματικής πράξης 1/2004 της 28ης Δεκεμβρίου σχετικά με τη λήψη μέτρων ολοκληρωμένης προστασίας κατά της βίας με βάση το φύλο. Οι κανόνες εφαρμογής της εν λόγω διάταξης θεσπίσθηκαν με το βασιλικό διάταγμα 1452/2005.

²¹ Το άρθρο 27 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης απαιτεί από τα μέρη να διασφαλίζουν από επαγγελματίες την κατάρτιση και υποβολή εκθέσεων επί σοβαρών πράξεων βίας.

²² Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, «Μελέτη σκοπιμότητας προκειμένου να αξιολογηθούν οι δυνατότητες, ευκαιρίες και ανάγκες τυποποίησης της νομοθεσίας των κρατών μελών όσον αφορά την βία κατά των γυναικών, τη βία κατά των παιδιών και τη βία κατά του γενετήσιου προσανατολισμού» (Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardise national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence), Βρυξέλλες, 2010, σ. 195.

²³ Πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ II 2006–08, «Work with perpetrators of domestic violence in Europe», 2008, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.work-with-perpetrators.eu/en>

²⁴ Έτσι, για παράδειγμα, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) δεν παρέχονται ειδικά προγράμματα απασχόλησης για γυναίκες οι οποίες έχουν επιβιώσει περιστατικών ΣΒ, οι αρμόδιοι υπάλληλοι έχουν ειδικευθεί στην παροχή εξειδικευμένης υποστήριξης απασχόλησης με βάση τις ατομικές ανάγκες του εκάστοτε ενδιαφερόμενου προσώπου, συνεργάζονται δε στενά για τον σκοπό αυτόν με τοπικές οργανώσεις οι οποίες παρέχουν υποστήριξη στα θύματα ΣΒ. Ένας εμπειρογνώμων επισημαίνει ότι στο πλαίσιο της εξειδικευμένης υποστήριξης που παρέχεται με βάση τις ατομικές ανάγκες του εκάστοτε ενδιαφερόμενου προσώπου είναι ιδιαίτερα σημαντικό «το πρόγραμμα μάθησης και ανάπτυξης ικανοτήτων το οποίο συνδράμει τους συμβούλους των κέντρων απασχόλησης (Jobcentre Plus) στη διεξαγωγή επικοινωνιακών συνομιλιών με ευάλωτα άτομα και διασφαλίζει ότι σε τοπικό επίπεδο συνάπτονται πρόσφορες συμβάσεις εταιρικής σχέσης με οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων ΕΒ».

²⁵ Towers, J., Walby, S., *Measuring the impact of cuts in public expenditure on the provision of services to prevent violence against women and girls*, Trust of London and Northern Rock Foundation, Λονδίνο, 2012.

²⁶ «Combating violence against women: minimum standards for support services», υπό Liz Kelly and Lorna Dubois, Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο, Γαλλία, 2008, σ. 43.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

**Επισκόπηση της εφαρμογής της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου στα κράτη μέλη της ΕΕ:
Βία κατά των γυναικών — Υποστήριξη των θυμάτων**

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013

2013 — 43 σ. — 17,6 × 25 cm

ISBN 978-92-9218-054-6

doi:10.2839/57817

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- από τα γραφεία εκπροσώπησης ή τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στοιχεία επικοινωνίας θα βρείτε στο διαδίκτυο (<http://ec.europa.eu>) ή θα τα ζητήσετε με φαξ στον αριθμό +352 2929-42758.

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή (π.χ. ετήσιες σειρές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, συλλογές της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης):

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

www.eige.europa.eu

ISBN 978-92-9218-054-6

9 789292 180546

Υπηρεσία Εκδόσεων

